

K. MARKS
F. ENGELS

KOMÜNİST MANİFESTO

ÜÇÜNCÜ BASKI

KOMÜNIST MANIFESTO

KARL MARKS-FRIEDRICH ENGELS

Komünist Manifesto
Karl Marks-Friedrich Engels
ISBN 978-605-4087-00-6
İlkeriş Yayınları / Belgesel Kitaplar
Üçüncü Baskı, Haziran 2014, Ankara
78 Sayfa

KOMÜNIST MANIFESTO

KARL MARKS-FRIEDRICH ENGELS

ISBN 978-605-4087-00-6

Komünist Manifesto
Karl Marks-Friedrich Engels

Almancadan [Karl Marx/Friedrich Engels, Werke, Band 4,
1972, Berlin/DDR.] çevrilmiştir.

Belgesel Kitaplar-1

3. Baskı, Haziran 2014

2. baskı, Eylül 2008

1.baskı, Ağustos 2008;

Baskı: Aydan Yayıncılık, Ostim/Ankara

İlkeriş Yayınları

www.ilkeris.com
iletisim@ilkeris.com

İÇİNDEKİLER

7	1872 Almanca Baskıya Önsöz, <i>K. Marks-F. Engels</i>
9	1882 Rusça Baskıya Önsöz, <i>K. Marks-F. Engels</i>
11	1883 Almanca Baskıya Önsöz, <i>F. Engels</i>
13	1888 İngilizce Baskıya Önsöz, <i>F. Engels</i>
19	1890 Almanca Baskıya Önsöz, <i>F. Engels</i>
24	1892 Lehçe Baskıya Önsöz, <i>F. Engels</i>
26	1893 İtalyanca Baskıya Önsöz, <i>F. Engels</i>

KOMÜNİST PARTİ MANİFESTOSU

32	I. Burjuvazi ve Proleterler
47	II. Proleterler ve Komünistler
58	III. Sosyalist ve Komünist Yazın
58	1. Gerici Sosyalizm
58	a) Feodal Sosyalizm
60	b) Küçük-Burjuva Sosyalizmi
62	c) Alman ya da “Hakiki” Sosyalizm
66	2. Tutucu ya da Burjuva Sosyalizmi
67	3. Eleştirel-Ütopik Sosyalizm ve Komünizm
71	IV. Komünistlerin Mevcut Muhalefet Partileri Karşısındaki Konumu
75	<i>Açıklayıcı Notlar</i>

1872 ALMANCA BASKIYA ÖNSÖZ

Komünist Birlik¹, o zamanın koşulları altında kaçınılmaz olarak ancak gizli olan uluslararası bir işçi birliği, Kasım 1847’de Londra’da yapılan kongrede, aşağıda imzaları bulunanları, yayınlanmak üzere, ayrıntılı bir teorik ve pratik parti programı hazırlamakla görevlendirdi. Şubat Devriminden² birkaç hafta önce el yazmaları Londra’ya gönderilen aşağıdaki “*Manifesto*” böyle ortaya çıktı. Önce Almanca yayınlandı, Almanya’da, İngiltere’de ve Amerika’da Almanca olarak en az on iki yeni baskısı yapıldı. İngilizce olarak, ilk kez, Bayan Helen Maefarlane’in çevirisiyle, 1850’de, *Red Republican*’da³, ve 1871’de, en az üç farklı çevirisiyle, Amerika’da yayınlandı. Fransızcası, ilk kez, 1848 Haziran ayaklanmasından⁴ kısa bir sü-

re önce Paris'te ve yakın zamanda New York'da *Le Socialiste*'de⁵ yayınlandı. Yeni bir çevirisi halen hazırlanmaktadır. Lehçesi, Almanca olarak ilk yayınlanışından kısa bir süre sonra Londra'da çıktı. Rusça çevirisi altmışlarda Cenevre'de yayınlandı. İlk yayınlanışından hemen sonra Danimarka diline de çevrildi.

Son yirmi beş yılda koşullar her ne kadar değişmişse de, bu "*Manifesto*"da geliştirilmiş bulunan genel ilkeler, bütünüyle ve büyük ölçüde bugün de doğruluğunu korumaktadır. Şurada ya da buradaki bazı ayrıntılar daha iyi hale getirilebilir. Bu ilkelerin pratik uygulanışı, "*Manifesto*"nun kendisinde de açıklandığı gibi, her yerde ve her zaman o günün koşullarına bağlı olacaktır, ve bu nedenle, II. bölümün sonunda öngörülen devrimci önlemlere özel bir ağırlık verilmemiştir.

Bu pasaj, bugün birçok açıdan çok farklı biçimde ifade edilebilir. Son yirmi beş yılda büyük sanayinin süregiden gelişmesi ve bununla birlikte ilerleyen işçi sınıfının parti örgütlenmesi karşısında, ilkin Şubat Devriminde ve daha da önemlisi proletaryanın ilk kez politik iktidarı iki ay boyunca elinde tuttuğu Paris Komününden elde edilen pratik deneyim karşısında, bugün bu program, yer yer eskimiştir. Komün, özellikle bir şeyi, "işçi sınıfının hazır devlet mekanizmasını basitçe elinde tutarak, onu kendi amaçları için kullanamayacağı"nı kanıtlamıştır. (Bkz: "*Der Bürgerkrieg in Frankreich. Adresse des Generalraths der Internationalen Arbeiter-Association*" [Fransa'da İç Savaş; Uluslararası İşçi Birliği Genel Konseyinin Çağrısı], s. 19. Burada, bu konu daha da genişletilmiştir.) Ayrıca, kendiliğinden açıktır ki, bugün için yetersiz kalan, sadece 1847'ye kadar uzanan sosyalist yazının eleştirisi, aynı zamanda komünistlerin deği-

şik muhalefet partileriyle olan ilişkisi konusundaki sözler (Bölüm IV), temel olarak doğru olmakla birlikte, siyasal durum tamamıyla değişmiş ve tarihsel gelişim orada sayılan siyasal partilerin çoğunu dünyadan silmiş olduğundan, pratik olarak eskimişlerdir

Yine de, “*Manifesto*”, üzerinde hiç bir değişiklik yapma hakkına sahip olmadığımız tarihsel bir belgedir. Daha sonraki bir baskı, 1847’den günümüze kadarki gelişmeleri birleştiren bir açıklamayla çıkabilir; bu yeniden basım, öylesine ani oldu ki, bize bunu yapma zamanı bırakmadı.

Londra, 24 Haziran 1872

Karl Marks-Friedrich Engels

1872’de Leipzig’de çıkan
Almanca baskı için
Marks ve Engels tarafından
yazılmıştır

1882 RUSÇA BASKIYA ÖNSÖZ

Komünist Parti Manifestosu’nun Bakunin tarafından çevrilen ilk Rusça baskısı, *Kolokol*⁶ basımevi tarafından altmışların başlarında yayınlandı. O sıralarda Batı, buna (*Manifesto*’nun Rusça baskısına), yalnızca yazınsal bir ilgi gösterdi. Böyle bir görüş bugün olanaksızdır.

Proleter hareketin o sıralarda (Aralık 1847) hala ne denli sınırlı bir alanı kapsadığını, *Manifesto*’nun son bölümü, “*Komünistlerin Mevcut Muhalefet Partileri Karşısındaki Konumu*” çok açık biçimde gösteriyor. Burada Rusya ve Birleşik Dev-

letler yer almaz. Bu, Rusya'nın tüm Avrupa gericiliğinin son büyük yedeğini oluşturduğu, Birleşik Devletler'in göç yoluyla Avrupa'nın fazla proleter güçlerini emdiği sıralardı. Her iki ülke de, Avrupa'ya hammadde sağlıyor ve aynı zamanda Avrupa'nın sanayi ürünleri için bir pazar oluşturuyorlardı. O sıralar, her ikisi de, şu ya da bu şekilde, mevcut Avrupa düzeninin dayanaklarıydılar.

Bugün durum çok farklı! Kesinlikle Avrupalı göçü için, rekabetiyle Avrupa –geniş ve küçük– toprak mülkiyetinin temellerini sarsan devasa bir tarımsal üretim için Kuzey Amerika çok uygundu. Buna ek olarak, bu göç, Birleşik Devletler'e, muazzam sanayi kaynaklarını, Batı-Avrupa'nın, özel olarak da İngiltere'nin sanayi tekeli için kısa sürede kırarak olan bir enerji ve ölçekte sömürme olanağını da verdi. Her iki durumda da, bizzat Amerika'nın kendisi, devrimci anlamda bir tepki yaratıyor. Tüm siyasal yapının temeli olan çiftçilerin küçük ve orta ölçekli toprak mülkiyeti, dev çiftliklerin rekabeti karşısında adım adım çöküyor; aynı zamanda, bir proletarya kitlesi ve olağanüstü bir sermaye yoğunlaşması sanayi bölgelerinde ilk kez gelişiyor.

Ya Rusya! 1848-49 Devrimi sırasında yalnızca Avrupalı prensler değil, Avrupa burjuvazisi de, henüz uyanmaya başlayan proletarya karşısında tek kurtuluşlarını Rus müdahalesinde buldular. Çar, Avrupa gericiliğinin şefi ilan edildi. Bugün ise, Gaçina'da⁷, devrimin savaş tutsağıdır, ve Rusya ise, Avrupa'daki devrimci eylemin öncüsü durumundadır.

Komünist Manifesto'nun amacı, çağdaş burjuva mülkiyetinin yakınlaşmakta olan kaçınılmaz çözülüşünü ilan etmektir. Ama Rusya'da hızla gelişen kapitalist vurgun ve henüz gelişmekte

olan burjuva toprak mülkiyetine karşılık, toprağın yarısından fazlasına köylülerin ortaklaşa sahip olduklarını görüyoruz. Şimdi şu soruluyor: Büyük ölçüde zayıflamış olsa da, ilkel bir ortak toprak sahipliği, Rus *obşina*'sı, komünist ortak mülkiyetin en üst biçimine doğrudan geçebilir mi? Ya da tersine, Batı'nın tarihsel evrimini oluşturan aynı çözümler sürecinden geçmek zorunda mıdır?

Buna bugün için verilebilecek tek yanıt, eğer Rus Devrimi, Batı'daki bir proleter devriminin habercisi olur, ve bunlar, birbirlerini tamamlarlarsa, Rusya'daki mevcut ortak toprak sahipliği, komünist bir gelişmenin başlangıç noktasını oluşturabilir.

Londra, 21 Ocak 1882

Karl Marks-Friedrich Engels

1882'de Cenevre'de çıkan
Manifesto'nun
İkinci Rusça baskısında
yayınlanmıştır

1883 ALMANCA BASKIYA ÖNSÖZ

Bu baskının önsözünü, ne yazık ki, tek başıma imzalamak zorundayım. Marks, Avrupa'nın ve Amerika'nın tüm işçi sınıfının herhangi bir kişiye olduğundan çok daha fazla şey borçlu olduğu bu insan, Highgate Mezarlığında yatıyor ve mezarının üstünde ilk çimler yeşermeye başladı bile. *Manifesto*'yu gözden geçirmek ya da eksikliklerini gidermek, onun ölümünden sonra, artık hiç düşünülemez. Bu nedenle, şu saptamayı bir kez

daha vurgulamayı gerekli buluyorum:

Manifesto'ya egemen olan temel düşünce: her tarihsel çağda, egemen olan ekonomik üretim ve değişim tarzı ve zorunlu olarak bundan çıkan toplumsal örgütlenme, bu çağın siyasal ve entelektüel tarihinin üzerine oturduğu temeli oluşturur ve sadece bu yolla açıklanabilir; dolayısıyla tüm insanlık tarihi (ortak toprak sahipliğine dayanan ilkel komünal toplumdan beri), sömürenler ile sömürülenler, egemen sınıflar ile ezilen sınıflar arasındaki sınıf mücadelelerinin tarihidir; bugün, bu sınıf mücadelelerinin tarihi evrimi öyle bir aşamaya gelmiştir ki, sömürülen ve ezilen sınıf –proletarya–, aynı zamanda tüm toplumu da her türlü sömürden, baskıdan, sınıf farklılıklarından ve sınıf mücadelelerinden, ilk ve son kez kurtarmadan, kendisini sömüren ve yöneten sınıfın –burjuvazi– boyunduruğundan kurtaramaz düşüncesi, yalnızca ve tamamen Marks'a aittir.*

Bunu daha önce de birkaç kez belirttim; ne var ki, bunun şimdi bizzat *Manifesto*'nun başında da yer alması gerekiyor.

Londra, 28 Haziran 1883

Friedrich Engels

Manifesto'nun 1883'te
Hottingen-Zurich'te çıkan
Almanca baskısında yayınlanmıştır

* “Bu düşünce, benim görüşüme göre,” diye yazmıştım İngilizce çevirinin önsözünde, “biyolojide Darwin'in teorisinin yaptığını tarih için yapmıştır. Biz, her ikimiz, 1845'den bir kaç yıl önce derece derece bu düşünceye yaklaşmıştık. Benim bu yönde kendi başıma ne kadar ilerlediğimi, “*İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu*” çok iyi gösterir. Ama 1845 ilkbaharında Brüksel'de Marks'la yeniden karşılaştığımda, o, bu düşünceyi olgunlaştırmış ve yukarda özetlediğim kadar açık terimlerle önüme koymuştu.” [*Engels'in 1890 Almanca baskıya notu.*]

1888 İNGİLİZCE BASKIYA ÖNSÖZ

“*Manifesto*”, ilkin sadece Almanları kapsayan, daha sonra uluslararası işçi birliği olan ve 1848 öncesi Avrupa’nın politik ilişkileri altında kaçınılmaz olarak gizli bir örgütlenme olan Komünist Birliğin platformu olarak yayınlanmıştır. 1847 Kasımında Londra’da toplanan Birlik Kongresi’nde Marks ve Engels, teorik ve pratik bütünsel bir parti programı yayını hazırlamakla görevlendirilmişlerdi. 1848 Ocak ayında Almanca kaleme alınan el yazmaları, 24 Şubat Fransız Devriminden birkaç hafta önce Londra’ya basılmak için gönderildi. Fransızca çevirisi 1848 Haziran ayaklanmasından kısa bir süre önce Paris’te yayınlandı. İlk İngilizce çeviri, Bayan Helen Macfarlane tarafından yapıldı ve 1850 yılında Londra’da George Julian Harney’in “*Red Republican*”ında yayınlandı. Danimarka ve Polonya’da da birer baskısı yayınlandı.

Haziran 1848 Paris ayaklanması yenilgiye uğrayınca, –proletarya ile burjuvazi arasındaki ilk büyük çarpışma– Avrupa işçi sınıfının toplumsal ve siyasal çabaları bir süreliğine geriye çekildi. O zamandan beri, üstünlük için mücadele, Şubat Devrimi’nden önce olduğu gibi, mülk sahibi sınıfın değişik kesimleri arasında sürdü; işçi sınıfı ise, politik hareket serbestliği kazanma savaşı içinde ve orta-sınıf radikallerinin aşırı kanadının konumundaydı. Bağımsız proleter hareketler yaşam belirtileri göstermeyi sürdürdüğü yerlerde amansızca ezildi. Prusya polisi, Köln’de bulunan Komünist Birliğin Merkez Komitesi’nin izini buldu. Üyeler tutuklandı ve 18 ay tutuklu kaldıktan sonra Ekim 1852’de mahkemeye çıkartıldılar.

O ünlü “*Köln Komünistleri Davası*”⁸ 4 Ekimden 12 Kasım’a kadar sürdü; tutukluların yedisi üç ile altı yıl arasında değişen kürek cezasına çarptırıldı. Mahkemeden hemen sonra Birlik, geride kalan üyeleri tarafından resmen feshedildi. O zamandan beri “*Manifesto*”, unutulmuş mahkum edilmiş görünüyordu.

Avrupa işçi sınıfı, egemen sınıflara karşı yeni bir saldırı için yeterli güç biriktirdiğinde, Enternasyonal İşçi Birliği ortaya çıktı. Ama Avrupa ve Amerika’nın tüm militan proleterlerini tek bir çatı altında birleştirmek amacıyla kurulan bu birlik, “*Manifesto*”da ortaya konulan ilkeleri hemen ilan edemedi. Enternasyonal, İngiliz “*Trade-Union*”larının, Fransa, Belçika, İtalya ve İspanya’da Proudhon’u izleyenlerin ve Almanya’da Lasalcıların* kabul edebilecekleri yeterli genişliğe sahip bir programla kendini sınırladı. Tüm partileri tatmin edecek bu programı kaleme alan Marks, işçi sınıfının, birleşik eylemden ve ortak tartışmalardan kesinkes ortaya çıkacak olan düşünsel gelişimine tam bir güven duyuyordu. Sermayeye karşı mücadelenin pek çok olayları, iniş-çıkışları, zaferlerden daha çok yenilgileri, en çok kabul gören çeşitli şarlatanlıkların etkisinin insanların belleginde kalıcılılaşmasına yardımcı olmadı, ve işçi sınıfının kurtuluşunun gerçek koşullarının daha tam bir kavranışının yolunu açtı. Ve Marks haklı çıktı. 1874’de Enternasyonal dağıldığında, işçileri, 1864’deki durumlarından çok farklı insanlar olarak bıraktı. Fransa’da Proudhonculuk, Al-

* Lasalle, kişisel olarak, bize kendisini her zaman Marks’ın izleyicisi olarak tanıttı, ve böylelikle “*Manifesto*”nun zeminini üzerinde kaldı. Ama 1862-64 arasında yürüttüğü kitle ajitasyonlarında, devlet kredisıyla desteklenen kooperatif işlikler talebinden öteye geçmedi. [*Engels’in notu.*]

manya'da Lassalcılık ölmek üzeredir, ve Enternasyonal'le bağlantılarını uzun süre önce kesmiş olan tutucu İngiliz *Trade-Union*'ları da, geçen yıl Swansea'da başkanları onlar adına "Kıtasal sosyalizm, bizim için terörünü yitirmiştir" derken, bu noktaya doğru adım adım ilerliyorlar. Gerçekte, "*Manifesto*"nun ilkeleri, bütün ülkelerin işçileri arasında dikkate değer ilerlemeler kaydetmiştir.

Bu yüzden "*Manifesto*"nun kendisi yeniden ön plana çıktı. Almanca metin, 1850'den beri, İsviçre, İngiltere ve Amerika'da bir çok kez yeniden basıldı. 1872'de New-York'da İngilizceye çevrildi ve "*Woodhull and Claflin's Weekly*"de⁹ yayınlandı. Bu İngilizce metinden yapılan Fransızca çeviri de New-York'da "*Le Socialiste*"de yayınlandı. O zamandan bu yana, Amerika'da az çok bozulmuş ikiden fazla İngilizce çevirisi yapıldı, ve onlardan biri İngiltere'de yayınlandı. Bakunin tarafından yapılan ilk Rusça çeviri, aşağı yukarı 1863'de Cenevre'de Herzen'in "*Kolokol*"un bürosu tarafından yayınlandı; ikinci çeviri, yiğit Vera Zasu-
liç tarafından¹⁰ 1882'de Cenevre'de yapıldı. Yeni bir Danimarka baskısı, 1885'de Kopenhag'da "*Social-demokratisk Bibliothek*" tarafından, Fransızca yeni çevirisi de Paris'te "*Le Socialiste*" tarafından 1886'da¹¹ yayınlandı. Fransızca çeviriden İspanyolcası hazırlandı ve 1886'da Madrid'de yayınlandı. Almanca yeniden basımların sayısı tam olarak bilinmiyorsa da, en az on iki baskı olması gerekiyor. Bir kaç ay önce İstanbul'da* yayınlanmış olması gereken Ermenice çevirisi henüz gün ışığına çıkmış görünmüyor. Bana söylendiğine göre, yayıncı Marks'ın adıyla bir kitap yayınlamaktan korkmuş, çevirmen de onun kendi ürünü olarak gös-

* Özgün metinde "Konstantinopolis". -Ed.

terilmesini kabul etmemiş. Başka dillerde de değişik çeviriler olduğunu duydum, ama onları görmedim. Böylece “*Manifesto*”nun tarihi, geniş ölçüde çağdaş işçi sınıfı hareketinin tarihini yansıtır; günümüzde, o, şüphesiz sosyalist yazının en yaygın, en uluslararası yapıtıdır, Sibirya’dan Kaliforniya’ya kadar milyonlarca işçinin bildiği ortak bir platformdur.

Yine de, yazıldığı zaman onu “Sosyalist Manifesto” olarak adlandıramazdık. 1847’de sosyalist denilince, bir tarafta, bugün her ikisi de birer mezhep konumunda bulunan ve giderek ölen İngiltere’de Owen’cıların, Fransa’da Fourier’cilerin ütöpik sistemlerinin yandaşları, diğer tarafta sermaye ve kâr için hiç bir tehlike oluşturmaksızın, tüm toplumsal yakınmaları düzeltme yollarıyla, düzeltici iddialarıyla, her iki durumda da işçi sınıfı hareketinin dışında yer alan ve daha çok “eğitim görmüş” sınıfların desteğine sahip olan her cinsten toplumsal şarlatan anlaşıyordu. İşçi sınıfının, siyasal devrimlerin yetersizliğine inanan ve topyekün toplumsal değişimin gerekliliğini kabul eden kesimi, bu kesim, o zamanlar kendilerini komünist olarak adlandırıyorlardı. Bu komünizm saf, yalın, ham içgüdüsel bir komünizmdi; daha henüz önemli noktaya dokunulmuştu ve Fransa’da Cabet,¹² Almanya’da Weitling,¹³ ütöpik komünizmi üretmek için işçi sınıfı arasında yeterli etkiye sahipti. Bu yüzden, 1847’de, sosyalizm bir orta-sınıf hareketi, komünizm bir işçi sınıfı hareketiydi. En azından kıta Avrupa’sında, sosyalizm, “salon”larda kabul görebiliyordu; komünizm ise, bunun tam tersiydi. Ve ilk başlangıçtan itibaren, “işçi sınıfının kurtuluşu, işçi sınıfının kendi eseri olmalıdır” düşüncesinde olduğumuzdan, bu iki isimden hangisini almamız gerektiği konusunda

herhangi bir şüphemiz yoktu. Ayrıca, biz, o günden bugüne kadar seçtiğimiz isimden vazgeçmeyi hiç düşünmedik.

Bizim ortak çalışmamızın ürünü olan “*Manifesto*”nun özünü oluşturan temel düşüncenin Marks’a ait olduğunu belirtmeyi, kendi adıma bir görev sayıyorum. Bu düşünce: her tarihsel çağda, egemen olan ekonomik üretim ve değişim tarzı ve zorunlu olarak bundan çıkan toplumsal örgütlenme, bu çağın siyasal ve entelektüel tarihinin üzerine oturduğu temeli oluşturur ve sadece bu yolla açıklanabilir; dolayısıyla tüm insanlık tarihi (ortak toprak sahipliğine dayanan ilkel komünal toplumdan beri), sömürenler ile sömürülenler, egemen sınıflar ile ezilen sınıflar arasındaki sınıf mücadelelerinin tarihidir; bugün, bu sınıf mücadelelerinin tarihi evrimi öyle bir aşamaya gelmiştir ki, sömürülen ve ezilen sınıf –proletarya–, aynı zamanda tüm toplumu da her türlü sömürden, baskıdan, sınıf farklılıklarından ve sınıf mücadelelerinden, ilk ve son kez kurtarmadan, kendisini sömüren ve yöneten sınıfın –burjuvazi– boyunduruğundan kurtaramaz.

Bu düşünce, benim görüşüme göre, biyolojide Darwin’in teorisinin yaptığını tarih için yapmıştır. Biz, her ikimiz, 1845’den bir kaç yıl önce derece derece bu düşünceye yaklaşmıştık. Benim bu yönde kendi başıma ne kadar ilerlediğimi, “*İngiltere’de Emekçi Sınıfın Durumu*” çok iyi gösterir. Ama 1845 ilkbaharında Brüksel’de Marks’la yenden karşılaştığımda, o, bu düşünceyi olgunlaştırmış ve yukarda özetlediğim kadar açık terimlerle önüme koymuştu.

1872 Almanca baskıya birlikte yazdığımız önsözde şunları aktarıyorum:

“Son yirmi beş yılda koşullar her ne kadar

değişmişse de, bu ‘*Manifesto*’da geliştirilmiş bulunan genel ilkeler, bütünüyle ve büyük ölçüde bugün de doğruluğunu korumaktadır. Şurada ya da buradaki bazı ayrıntılar daha iyi hale getirilebilir. Bu ilkelerin pratik uygulanışı, ‘*Manifesto*’nun kendisinde de açıklandığı gibi, her yerde ve her zaman o günün koşullarına bağlı olacaktır, ve bu nedenle, II. bölümün sonunda öngörülen devrimci önlemlere özel bir ağırlık verilmemiştir. Bu pasaj, bugün birçok açıdan çok farklı biçimde ifade edilebilir. Son yirmi beş yılda büyük sanayinin süregiden gelişmesi ve bununla birlikte ilerleyen işçi sınıfının parti örgütlenmesi karşısında, ilkin Şubat Devriminde ve daha da önemlisi proletaryanın ilk kez politik iktidarı iki ay boyunca elinde tuttuğu Paris Komününden elde edilen pratik deneyim karşısında, bugün bu program, yer yer eskimiştir. Komün, özellikle bir şeyi, ‘işçi sınıfının hazır devlet mekanizmasını basitçe elinde tutarak, onu kendi amaçları için kullanamayacağı’ni kanıtlamıştır. (Bkz: “*Der Bürgerkrieg in Frankreich. Adresse des Generalraths der Internationalen Arbeiter-Association*” [*Fransa’da İç Savaş; Uluslararası İşçi Birliği Genel Konseyinin Çağrısı*], s. 19. Burada, bu konu daha da genişletilmiştir.) Ayrıca, kendiliğinden açıktır ki, bugün için yetersiz kalan, sadece 1847’ye kadar uzanan sosyalist yazının eleştirisi, aynı zamanda komünistlerin değişik muhalefet partileriyle olan ilişkisi konusundaki sözler (Bölüm IV), temel olarak doğru olmakla birlikte, siyasal durum tamamıyla değişmiş ve tarihsel gelişim orada sayılan siyasal partilerin çoğunu dünyadan silmiş olduğundan, pratik olarak eskimişlerdir.

Yine de, ‘*Manifesto*’, üzerinde hiç bir değişiklik yapma hakkına sahip olmadığımız tarihsel

bir belgedir.”

Bu çeviri, Marks'ın “*Kapital*”inin büyük bir bölümünün çevirmeni olan Samuel Moore'ye aittir. Biz çeviriyi birlikte gözden geçirdik ve ben tarihsel örnekleri açıklamak için bir kaç dipnot ekledim.

Londra, 30 Ocak 1888

Friedrich Engels

1890 ALMANCA BASKIYA ÖNSÖZ

Yukarıdakilerin yazılışından bu yana *Manifesto*'nun yeni bir Almanca baskısı zorunlu oldu ve *Manifesto*'ya ilişkin olarak burada sözü edilmesi gereken pek çok şey de oldu.

İkinci bir –Vera Zasuliç'in yaptığı– Rusça çeviri, 1882'de Cenevre'de çıktı; bu baskının önsözü Marks ve benim tarafımdan yazılmıştı. Ne yazık ki, özgün Almanca elyazması kaybolmuştur, bu yüzden, metin bir şey kazanacak olmasa da Rusçadan yeniden çevirmem gerekiyor. Orada şöyle deniliyor:* [Bkz. *1882 Rusça Baskıya Önsöz* ...]

Hemen hemen aynı sırada, Cenevre'de, bir yeni Lehçe çevirisi çıktı: *Manifest Komunistyczny*.

Ayrıca, Danimarka dilinde bir yeni çevirisi de, 1885'te Kopenhag'da, “*Sozial-Demokratisk*

* Engels'in kaybolduğunu söylediği, 1882 Rusça baskı için Marks'la beraber yazdıkları önsözün özgün Almancası sonradan bulunmuş ve Marksizm-Leninizm Enstitüsünün arşivine konulmuştur. “*1882 Rusça Baskıya Önsöz*” olarak yayınlanmıştır –Ed.

Bibliotek”te çıktı. Ne yazık ki, çeviri tam değildir; çevirene güçlük çıkardığı anlaşılan bazı önemli pasajlar atlanmıştır ve ayrıca, şurada burada, dikkatsizlik belirtileri görülmektedir ki, bunlar çok daha rahatsız edicidir, çünkü eğer çevirmen biraz daha çaba gösterseydi çok daha iyisini yapabilirdi.

Bir yeni Fransızca çevirisi 1886’da Paris’te *Le Socialiste*’de çıktı; bu, o güne kadar çıkmış olanların en iyisidir

Bu çeviriye dayanılarak, aynı yıl İspanyolca bir çevirisi ilkin Madrid’de, *El Socialista*’da çıktı, sonra da broşür olarak yayımlandı: *Manifiesto del Partido Comunista* por Carlos Marx y F. Engels, Madrid, Administracinón de *El Socialista*, Hernán Cortéas 8.

İlgi çekici bir olay olarak da, 1887’de, bir Ermeni çevirmenin el yazmalarının İstanbul’lu bir yayıncıya sunulmuş olduğunu belirtiyim; ama adamcağızın üzerinde Marks’ın adı bulunan bir şeyi basacak yüreği yoktu ve yazar olarak çevirmenin kendi adını koymasını önerdi, ama çevirmen bunu reddetti.

Aslından az çok farklı Amerikan çevirilerinden birinin, ve derken bir başkasının İngiltere’de birçok kez basılmasından sonra, nihayet aslına uygun bir çeviri 1888 yılında çıktı. Bu çeviri dostum Samuel Moore tarafından yapılmıştı ve baskıya gönderilmeden önce üzerinden birlikte bir kez daha geçtik. Başlığı şöyledir: *Manifiesto of the Communist Party*, by Karl Marx and Frederick Engels. Authorized English Translation, edited and annotated by Frederick Engels, 1888. London, William Reeves, 185 Fleet St. E. C.. Oradaki bazı notları bu baskıya da aldım.

Manifiesto’nun kendisine ait bir yaşam öy-

küsü vardır. Çıktığında bilimsel sosyalizmin (ilk önsözde sözü edilen çevirilerin de tanıtladığı gibi) o sıralar hâlâ sayıca hiç de fazla olmayan öncüsü tarafından coşkuyla karşılanan *Manifesto*, Haziran 1848'de Paris işçilerinin yenilgileriyle birlikte başlayan gericilik tarafından, çok geçmeden, arka plana itildi ve nihayet Kasım 1852'de, Köln Komünistlerinin mahkum edilmeleriyle, “yasa uyarınca” aforoz edildi. Şubat Devrimi ile başlamış olan işçi hareketinin sahneden çekilmesiyle, *Manifesto* da arka plana geçti.

Avrupa işçi sınıfı egemen sınıflara karşı yeni bir saldırı için yeterli güç biriktirdiğinde, Enternasyonal İşçi Birliği ortaya çıktı. Ama Avrupa ve Amerika'nın tüm militan proleterlerini tek bir çatı altında birleştirmek amacıyla kurulan bu birlik, “*Manifesto*”da ortaya konulan ilkeleri hemen ilan edemedi. Enternasyonal, İngiliz “*Trade-Union*”larının, Fransa, Belçika, İtalya ve İspanya'da Proudhon'u izleyenlerin ve Almanya'da Lasalçıların kabul edebilecekleri yeterli genişliğe sahip bir programla kendini sınırladı. Bu program – Enternasyonalin Tüzüğü'nün girişi– Bakunin'in ve anarşistlerin bile teslim ettikleri bir ustalıkla Marks tarafından hazırlanmıştı. *Manifesto*'da ortaya konmuş bulunan düşüncelerin nihai zaferi için Marks, yalnızca ve tamamıyla işçi sınıfının birleşik eylemden ve ortak tartışmalardan kesinkes ortaya çıkacak olan düşünsel gelişimine tam bir güven duyuyordu. Sermayeye karşı mücadelenin pek çok olayları, iniş-çıkışları, zaferlerden daha çok yenilgileri, en çok kabul gören çeşitli şarlatanlıkların etkisinin insanların belleğinde kalıcılaşmasına yardımcı olmadı, ve işçi sınıfının kurtuluşunun gerçek koşullarının daha tam bir kavranışının yolunu açtı. Ve Marks haklı çıktı. 1874'de Enternasyonal

dağıldığında, işçileri, 1864'deki durumlarından çok farklı insanlar olarak bıraktı. Fransa'da Proudhonculuk, Almanya'da Lasalcılık ölmek üzeredir, ve Enternasyonal'le bağlantılarını uzun süre önce kesmiş olan tutucu İngiliz *Trade-Union*'ları da, Swansea Kongresi'nde başkanları onlar adına "Kıtasal sosyalizm, bizim için terörünü yitirmiştir" derken, bu noktaya doğru adım adım ilerliyorlardı. Gerçekte, *Manifesto*'nun ilkeleri, bütün ülkelerin işçileri arasında dikkate değer ilerlemeler kaydetmiştir. Oysa 1887'de, Kıtasal sosyalizm, hemen tamamıyla, *Manifesto*'da sunulan teoriden ibaretti. Böylece, *Manifesto*'nun tarihi, geniş ölçüde, 1848'den bu güne kadarki çağdaş işçi sınıfı hareketinin tarihini yansıtır. Günümüzde *Manifesto*, şüphesiz sosyalist yazının en yaygın, en uluslararası yapıtıdır, Sibirya'dan Kaliforniya'ya kadar milyonlarca işçinin bildiği ortak bir platformdur.

Yine de, yazıldığı zaman onu "Sosyalist Manifesto" olarak adlandıramazdık. 1847'de sosyalist denilince, bir tarafta, bugün her ikisi de birer mezhep konumunda bulunan ve giderek ölen İngiltere'de Owen'cilerin, Fransa'da Fourier'cilerin ütopik sistemlerinin yandaşları, diğer tarafta sermaye ve kâr için hiç bir tehlike oluşturmaksızın, tüm toplumsal yakınmaları düzeltme yollarıyla, düzeltici iddialarıyla, her iki durumda da işçi sınıfı hareketinin dışında yer alan ve daha çok "eğitim görmüş" sınıfların desteğine sahip olan her cinsten toplumsal şarlatan anlaşılıyordu. İşçi sınıfının, siyasal devrimlerin yetersizliğine inanan ve topyekün toplumsal değişimin gerekliliğini kabul eden kesimi, bu kesim, o zamanlar kendilerini komünist olarak adlandırıyorlardı. Bu komünizm saf, yalın, ham içgüdüsel bir komünizmdi. Ama yine de, iki ütopyacı komünizm sistemini, Fransa'da

Cabet'in “*İkaryan*” komünizmini, ve Almanya'da Weitling'inkini ortaya çıkartacak kadar güçlüydü. Bu yüzden, 1847'de, sosyalizm bir burjuva hareketi, komünizm bir işçi sınıfı hareketiydi. En azından kıta Avrupa'sında, sosyalizm, “salon”larda kabul görebiliyordu; komünizm ise, bunun tam tersiydi. Ve ilk başlangıçtan itibaren, “işçi sınıfının kurtuluşu, işçi sınıfının kendi eseri olmalıdır” düşüncesinde olduğumuzdan, bu iki isimden hangisini almamız gerektiği konusunda herhangi bir şüphemiz yoktu. Ayrıca, biz, o günden bugüne kadar seçtiğimiz isimden vazgeçmeyi hiç düşünmedik.

“Bütün ülkelerin işçileri, birleşiniz!” Kırk iki yıl önce proletaryanın kendi istemleriyle ortaya çıktığı ilk Paris Devriminin arifesinde bu sözleri dünyaya duyurduğumuzda, buna pek az ses karşılık verdi. Bununla birlikte, 28 Eylül 1864'te Batı Avrupa ülkelerinin çoğunun proleterleri, şanlı Enternasyonal İşçi Birliğini kurmak üzere birleştiller. Gerçi Enternasyonal dokuz yıl yaşadı. Ama bütün ülkelerin proleterleri arasında onun kurduğu bağlar hala yaşamakta olduğunun ve her zamankinden daha güçlü yaşadığının en iyi tanıtı günümüzdedir. Çünkü şu satırları yazmakta olduğum bugün, Avrupa ve Amerika proletaryası, *tek bir* ordu olarak, *tek bir* bayrak altında, *tek bir* acil amaçlar için –1866'da Enternasyonal'in Cenevre Kongresi,¹⁴ ve gene 1889'da Paris İşçi Kongresi¹⁵ tarafından ilân edildiği gibi, sekiz saatlik normal işgününün yasalaşması için– ilk kez seferber edilmiş müfrezeleriyle resmi geçit yapıyor.

Bir de Marks, yanı başımda durup bunu kendi gözleriyle görebilseydi!

Londra, 1 Mayıs 1890

Friedrich Engels

Manifesto'nun
1890'da Londra'da çıkan
Almanca baskısında yayınlanmıştır

1892 LEHÇE BASKIYA ÖNSÖZ

Komünist Manifesto'nun yeni bir Lehçe baskısının zorunlu hale gelmiş olması, değişik düşüncelere yol açıyor.

Her şeyden önce, *Manifesto*'nun, son zamanlarda Avrupa kıtasında büyük sanayinin gelişmesinin bir göstergesi haline gelmiş olması dikkate değerdir. Belirli bir ülkede büyük sanayinin genişlemesi oranında, o ülkenin işçileri arasında, mülk sahibi sınıflarla ilişkilerde işçi sınıfının kendi konumuna ilişkin aydınlanma istemi artmakta, onlar arasında sosyalist hareket yaygınlaşmakta ve *Manifesto*'ya olan ilgi de çoğalmaktadır. Böylece, yalnızca işçi hareketinin durumu değil, ama büyük sanayinin gelişme düzeyi de, her ülkede *Manifesto*'nun o ülke dilinde dağıtılan sayısı ile oldukça doğru bir biçimde ölçülebilir.

Buna göre, bu yeni Lehçe baskı, Polonya sanayisinde kesin bir ilerlemeyi göstermektedir. Ve on yıl önce yayınlanmış baskısından bu yana bu ilerleme gerçekten de olmuştur, bu konuda hiç kuşku duyulamaz. Rus Polonyası, Kongre Polonyası¹⁶, Rus İmparatorluğunun büyük sanayi bölgesi olmuştur. Rus büyük sanayisi gelişigüzel dağılmış olmasına karşın –bir kısmı Finlandiya Körfezi çevresine, diğeri Merkeze (Moskova ve Vladimir), bir üçüncüsü Karadeniz ve Azak Denizi kıyılarına ve diğeri de başka yerlere dağılmıştır–, Polonya

sanayisi nispeten küçük bir alan içine sıkışmıştır ve böylesine bir yoğunlaşmadan ileri gelen üstünlüklere ve sakıncalara sahiptir. Rakip Rus fabrikatörleri, Polonyalıları Ruslaştırma arzusuyla yanıp tutuşuyor olmalarına karşın, Polonya'ya karşı koruyucu gümrükler isteminde bulunmakla, bu üstünlüğü kabullenmiş oldular. Sakıncalar –Polonyalı fabrikatörler ve Rus hükümeti açısından–, sosyalist düşüncelerin Polonyalı işçiler arasında hızla yayılışında ve *Manifesto*'ya olan talebin büyümesinde de kendini göstermektedir.

Ama Polonya sanayisinin Rusya'ninkini geride bırakan hızlı gelişimi, kendi payına, Polonya halkının tükenmez yaşam gücünün yeni bir kanıtı ve yaklaşmakta olan ulusal yeniden-yapılanmanın yeni bir güvencesidir. Bağımsız, güçlü bir Polonya'nın yeniden-yapılandırılması, yalnızca Polonyalıları değil, hepimizi ilgilendiren bir sorundur. Avrupa ulusları arasında içtenlikli bir uluslararası işbirliği, ancak eğer bu ulusların her biri kendi ülkelerinde tam olarak özerkseler olanaklıdır. Burjuvazinin işini, proletarya bayrağı altında proleter savaşıçılara yaptırmakla kalmış olan 1848 Devrimi, aynı zamanda kendi vasiyetinin yürütücüsü Louis Bonaparte ve Bismarck aracılığıyla İtalya, Almanya ve Macaristan'ın bağımsızlığını da sağlamıştır; ama 1792'den bugüne devrim için bu üç ülkenin yaptıklarından daha çoğunu yapmış olan Polonya, 1863'de kendinden on kat daha büyük Rus güçleri karşısında yenik düştüğünde, yalnız bırakılmıştır. Soylular, Polonya'nın bağımsızlığını ne koruyabildiler, ne de tekrar elde edebildiler; bugün burjuvazi bu bağımsızlığı en azından umursamamaktadır. Ama yine de bu, Avrupa uluslarının uyumlu işbirliği için bir zorunluluktur. Sadece genç Polonyalı proletarya tarafından sava-

şılarak elde edilebilir ve ancak onun ellerinde güvendedir. Çünkü Polonya'nın bağımsızlığına, geriye kalan bütün Avrupa'nın işçileri de, Polonyalı işçilerin kendileri kadar gerek duymaktadırlar.

Londra, 10 Şubat 1892

Friedrich Engels

Przedswit, 27 Şubat 1892,
n° 35, ve K. Marx i F. Engels,
Manifest Komunistyczny,
Londyn, 1892'de yayınlanmıştır

1893 İTALYANCA BASKIYA ÖNSÖZ

İtalyan Okura

Komünist Parti Manifestosu'nun yayınlanması, 18 Mart 1848 ile, biri Avrupa'nın merkezinde, diğeri Akdeniz'de bulunan, bu güne dek bölünmeler ve iç çekişmelerle zayıflamış ve bu yüzden yabancı egemenliği altına girmiş iki ulusun silahlı ayaklanma günüyle, Milano ve Berlin devrim günleriyle çakışır. İtalya Avusturya İmparatoruna (I. Ferdinand) bağlı iken, Almanya Rus çarının (I. Nikolas), daha dolaylı, ama daha az etkin olmayan boyunduruğu altında bulunuyordu. 18 Mart 1848'in sonuçları, hem İtalya'yı, hem de Almanya'yı bu yüz karasından kurtardı; bu iki büyük ulus, 1848'den 1871'e kadar yeniden yapılanmış ve deyim yerindeyse kendi kendilerini yönetebilmişlerse, bu, Karl Marks'ın dediği gibi, 1848 Devrimini bastıranların, kendi isteklerine karşın, yine de bu devrimin vasiyetini yerine getirmeleri sayesinde

olmuştur.

Bu devrim, her yerde işçi sınıfının eseri olmuştur; barikatları kuran ve bunu yaşamlarıyla ödeyen işçi sınıfıydı. Hükümeti devirerek, açıkça burjuva düzenini devirmeyi amaçlayanlar yalnızca Paris işçileriydi. Ama kendi sınıfları ile burjuvazi arasındaki uzlaşmaz çelişkinin bilincinde olsalar bile, yine de, ne ülkenin ekonomik gelişmesi, ne de Fransız işçi kitlesinin düşünsel gelişmesi, henüz toplumsal bir yeniden örgütlenmeyi olanaklı kılacak düzeye ulaşmış değildi. Bu nedenle, sonuçta devrimin meyvelerini toplayan, kapitalist sınıf oldu. Öteki ülkelerde, İtalya'da, Almanya'da, Avusturya'da, Macaristan'da işçiler, daha baştan, burjuvaziyi iktidara getirmekten başka bir şey yapmadılar. Ama herhangi bir ülkede ulusal bağımsızlık olmadan, burjuvazinin egemenliği olanaksızdır. Bu yüzden 1848 Devrimi, o zamana kadar birlik ve bağımsızlıktan yoksun bulunan uluslara, İtalya'ya, Almanya'ya, Macaristan'a birlik ve bağımsızlık getirmek zorunda kaldı; sıra Polonya'ya da gelecektir.

Böylece, 1848 Devrimi sosyalist bir devrim olmamışsa da, bunun yolunu açmış, zeminini hazırlamıştır. Tüm ülkelerde büyük sanayinin gelişimiyle birlikte, burjuva düzeni, son yirmi beş yılda, her yerde, kalabalık, yoğun ve güçlü bir proletaryayı, *Manifesto*'nun dilini kullanacak olursak, kendi mezar kazıcılarını yarattı. Her Avrupa ulusunun birliği ve bağımsızlığı yeniden sağlanmadıkça, proletaryanın uluslararası birliğini de, bu ulusların ortak amaçlar doğrultusunda dingin, akılcı bir işbirliğini de gerçekleştirmek olanaksızdır. İtalyan, Macar, Alman, Polonyalı ve Rus işçilerinin 1848 öncesi siyasal koşulları altında uluslararası ortak eylem yaptıklarını bir düşünün!

Bu yüzden 1848 çarpışmaları hiç de boşuna yapılmamıştır, bu devrimci dönemden bugüne kadar geçen kırk beş yıl da boşa gitmemiştir. Meyveler olgunlaşıyor, ve benim bütün istemim, *Manifesto*'nun ilk yayınlanması nasıl uluslararası devrimin işareti olmuşsa, bu İtalyanca çevirinin yayınlanışının da İtalyan proletaryasının zaferrinin işareti olabilmesidir.

Manifesto, kapitalizmin geçmişte oynadığı devrimci rolün tam hakkını verir. İlk kapitalist ulus İtalya'dır. Feodal Orta Çağdan çıkışa ve çağdaş kapitalist zamanların şafağına büyük bir kişi damgasını vurdu: aynı zamanda hem Orta Çağın son şairi, ve hem de çağdaş zamanların ilk şairi bir İtalyan, Dante. 1300'lerde olduğu gibi, bugün de, yeni bir tarihsel çağ yaklaşıyor. İtalya, bize, bu yeni, proleter çağın doğuş anını işaret edecek olan yeni Dante'yi verecek mi?

Londra, 1 Şubat 1893

Friedrich Engels

Karlo Marx e Federico Engels,
Il Manifesto del Partito Comunista,
Milano 1893'te yayınlamıştır

KOMÜNİST PARTİ MANİFESTOSU

KARL MARKS-FRIEDRICH ENGELS

Avrupa’da bir hayalet dolaşıyor–Komünizm hayaleti. Eski Avrupa’nın bütün iktidarları bu hayalete karşı kutsal bir ittifak kurdular: Papa ile çar, Metternich¹⁷ ile Guizot¹⁸, Fransız radikalleri ve Alman polisleri.

İktidar sahipleri tarafından komünist olmakla suçlanmamış muhalefet partisi nerede var? Bu lekeleyici komünizm suçlamasını, gerici hasımlarına olduğu kadar, daha ilerici muhalefet partilerine karşı kullanmamış muhalefet nerede var?

Bu somut gerçekten iki şey çıkar:

I. Komünizmin kendi başına bir iktidar gücü olduğu bütün Avrupa iktidarları tarafından kabul ediliyor.

II. Komünistlerin, tüm dünyanın karşısında,

açıkça görüşlerini, amaçlarını, eğilimlerini yayınlamalarının ve bu “Komünizm Hayaleti” masalına kendi Parti Manifestosu ile karşılık vermelerinin tam zamanıdır.

Bu nedenle, çeşitli ulusların komünistleri Londra’da toplanmışlar ve İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Flamanca ve Danimarka dillerinde yayınlamak için aşağıdaki manifestoyu tasarlarmışlardır.

I.

BURJUVAZİ VE PROLETERLER*

Şimdiye kadarki bütün toplumların tarihi, ** sınıf mücadelelerinin tarihidir.

Özgür insan ile köle, patrisyen ile pleb, lord ile serf, lonca ustası ile kalfa, tek sözcükle, ezen

* Burjuvazi ile, toplumsal üretim araçlarının sahibi ve ücretli-emek kullanan çağdaş kapitalist sınıf kastediliyor. Proletarya ise, kendilerine ait hiç bir üretim aracına sahip olmadıklarından, yaşamak için işgücülerini satmak durumunda kalan çağdaş ücretli-emekçiler sınıfıdır. [Engels’in 1888 İngilizce baskıya notu.]

** Yani, tam olarak söylersek, yazılı tarih. 1847’de, toplumun tarih-öncesi, yazılı tarih-öncesinde var olan toplumsal örgütlenme henüz tam olarak bilinmiyordu. Bu tarihten sonra, Haxthausen, Rusya’da ortak toprak mülkiyetini buldu. Maurer bunun, tarihte bütün Alman soyunun geldikleri toplumsal temel olduğunu tanıtladı, ve giderek ortak toprak mülkiyetine dayanan köy topluluklarının Hindistan’dan İrlanda’ya kadar her yerde toplumun ilkel biçimi oldukları görüldü. Bu ilkel komünist toplumun iç örgütlenmesi, tipik biçimiyle Morgan’ın *gens*’in gerçek niteliğini ve soy ile olan ilişkisini ortaya koyan üstün bulgusuyla açığa çıktı. Bu ilkel toplulukların dağılmalarıyla, toplumun ayrı ayrı ve nihayet uzlaşmaz karşıtlıktaki sınıflar olarak farklılaşması başlar. Bu dağılma sürecini “*Der Ursprung der Familie, des Privateigentums und des Staats*” [Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni], 2. baskı, Stuttgart 1886’da izlemeye çalıştım. [Engels’in 1888 İngilizce baskıya, ve -son cümle hariç- 1890 Almanca baskıya notu.]

ile ezilen birbirleriyle sürekli karşı karşıya gelmişler, kimi zaman gizli, kimi zaman açık bir savaşı, her seferinde ya toplumun tümüyle devrimci bir yeniden kuruluşuyla, ya da çatışan sınıfların topyekün yıkımıyla sonuçlanan bir savaşı kesintisiz olarak sürdürmüşlerdir.

Tarihin eski çağlarında, hemen her yerde, çeşitli tabakalar halinde karmaşık bir toplum düzenini, toplumsal konumların değişik kademelerini buluyoruz. Eski Roma'da patrisyenlerin, şövalyelerin, pleblerin, kölelerin; Orta Çağda feodal beylerin, vasalların, lonca ustalarının, kalfaların, serflerin olduğunu, bu sınıfların hemen hepsinin yine kendi içlerinde alt kademelere sahip olduğunu görüyoruz.

Feodal toplumun yıkıntıları arasından uç vermiş olan çağdaş burjuva toplumu, sınıf karşıtılıklarını ortadan kaldırmadı. Yeni sınıflar sadece eskilerinin yerine yeni baskı koşullarını, yeni mücadele biçimlerini getirdi.

Yine de bizim çağımızın, burjuvazinin çağının ayırıcı özelliği, uzlaşmaz sınıf çelişkilerini ya-
lınlaştırmış olmasıdır. Tüm toplum, giderek daha fazla iki büyük düşman kampa, doğrudan birbirine karşıt iki büyük sınıfa bölünüyor: Burjuvazi ve proletarya.

Orta Çağın serflerinden, ilk kentlerin ayrıcalıklı yurttaşları ortaya çıktı. Bunlardan da burjuvazinin ilk ögeleri gelişti.

Amerika'nın keşfi, Ümit Burnu'nun dolaşılması yükselen burjuvaziye yeni pazarlar açtı. Doğu Hindistan ve Çin pazarları, Amerika'nın kolonileştirilmesi, kolonilerle ticaret, değişim araçlarında ve metaldaki artış, ticarete, gemiciliğe, sanayiye daha önce hiç görülmemiş bir atılım verdi ve çöken feodal toplumdaki devrimci ögeye hızlı bir

gelişim sağladı.

Şimdiye kadarki lonca sistemine dayanan feodal sanayi, yeni pazarların artan gereksinmelerini karşılamaya daha fazla yetmiyordu. Onun yerini manüfaktür sistemi aldı. Lonca ustaları sanayinin orta sınıfı tarafından tasfiye edildi; lonca birlikleri arasındaki işbölümü, her işyerinin kendi içindeki işbölümüyle ortadan kalktı.

Bununla beraber pazarlar büyümeye, talep artmaya devam etti. Artık manüfaktür de yetmiyordu. Buhar ve makine, sanayi üretimini devrimcileştirdi. Manüfaktürün yerini çağdaş büyük sanayi, sanayici orta sınıfın yerini sanayi milyonerleri, bütün sanayi ordusunun şeflerinin yerini çağdaş burjuvazi aldı.

Büyük sanayi Amerika'nın keşfinin hazırladığı dünya pazarını kurdu. Dünya pazarı, ticarette, gemicilikte, bölgeler arası ulaşımında sınırsız bir gelişim sağladı. Bu da, bir kez daha sanayinin genişlemesini sağladı, ve o oranda sanayi, ticaret, gemicilik, demiryolları genişledi, burjuvazi gelişti, sermayesi çoğaldı, Orta Çağın geleneksel bütün sınıflarını geri plana iterek tasfiye etti.

Böylece çağdaş burjuvazinin kendisinin uzun bir gelişim sürecinde, üretim ve değişim biçimlerinde bir dizi hızlı altüst oluşun ürünü olduğunu görüyoruz.

Burjuvazinin gelişiminin her aşamasında ona uygun düşen bir politik ilerleme eşlik etti. Feodal beylerin egemenliği altında ezilen tabakalar, komünlerde* silahlı ve kendi kendilerini yöneten birlikler oluşturmuş olan, şurada bağımsız kent

* "*Komün*", Fransa'da, doğmakta olan kentlerin, "üçüncü tabaka"nın kendi feodal beylerinden ve efendilerinden yerel özyönetim ve siyasal haklarını elde etmezden önce bile tasdikları addı. Genel olarak söylemek gerekirse, burada, burju-

cumhuriyeti (İtalya ve Almanya'da olduğu gibi), burada monarşinin vergi mükellefi olan üçüncü tabaka (Fransa'da olduğu gibi), daha sonra manüfaktür zamanında sınıfsal ya da mutlak monarşilerde soylulara karşı bir denge unsuru olarak, ve gerçekte büyük monarşilerin temel taşı olan burjuvazi, en sonunda dünya pazarının ve büyük sanayinin kurulmasından bu yana çağdaş temsili devlette politik egemenliği tek başına ele geçirdi. Çağdaş devlet iktidarı, tüm burjuva sınıfının ortak işlerini yöneten bir komiteden başka bir şey değildir.

Burjuvazi tarihte son derece devrimci bir rol oynadı.

Burjuvazi, egemenliği ele geçirdiği her yerde, bütün feodal, ataerkil, romantik ilişkilere son verdi. Karışık feodal bağları kopardı, insanın insanla ilişkisinde çıplak çıkar ilişkisinden, katı "nakit ödeme"den başka bir şey bırakmadı. Kutsal tutkuları, dinsel tutuculuğu, şövalye coşkusunu, darkafalı duygusallığı, bencil hesapların buzlu sularında boğdu. Kişisel asaleti, değişim-değerinin içinde yok etti ve sayısız yazılı ve lağvedilemez ayrıcalık özgürlüğünün yerine insafsız ticaret özgürlüğünü geçirdi. Tek sözcükle, dinsel ve politik göz boyamalarla gizlenmiş sömürünün yerine, açık, utanmaz, doğrudan kaba sömürüyü koydu.

Burjuvazi, bugüne dek saygı duyulan ve kutsal bir korkuyla bakılan bütün mesleklerin

vazinin ekonomik gelişimi için İngiltere, siyasal gelişimi için de Fransa tipik ülke olarak alınmıştır. [*Engels'in 1888 İngilizce baskıya notu.*]

Bu, İtalya ve Fransa kentlilerinin kendi kent topluluklarına, feodal beylerinden ilk özyönetim haklarını satın almalarından ya da koparmalarından sonra verdikleri addır. [*Engels'in 1890 Almanca baskıya notu.*]

kutsal yıldızlarını söküp attı. Doktoru, hukukçuyu, rahibi, şairi, bilim adamını parasını kendisinin ödediği ücretli işçi haline getirdi.

Burjuvazi, aile ilişkilerindeki duygusal peçeyi yırtıp attı ve onu salt para ilişkisine indirgedi.

Burjuvazi, gericilerin o çok hayran oldukları Orta Çağın vahşi güç gösterisinin, kendisini ayı postu satıcısının uyuşukluğuyla tamamladığını gösterdi. İnsan etkinliğinin neler yaratabileceğini ilk gösteren o oldu. Mısır piramitlerini, Roma'nın su kemerlerini ve Gotik katedrallerini kat be kat aşan harikalar yarattı, eski göçleri ve haclı seferlerini gölgede bırakan seferler düzenledi.

Burjuvazi, üretim araçlarını ve aynı zamanda üretim ilişkilerini ve de bütün toplumsal ilişkileri sürekli devrimcileştirmeden varolamaz. Eski üretim biçimini değiştirmeksizin korumak, eski tüm sanayici sınıfların ilk varlık koşuluydu. Üretimin sürekli devrimi, bütün toplumsal yapıdaki kesintisiz altüst oluş, bitmez tükenmez güvensizlik ve hareket, burjuva çağını kendinden öncekilerden ayıran belirtilerdir. Bütün katı paslanmış ilişkiler, onları izleyen eski saygıdeğer önyargılar ve görüşlerle birlikte tasfiye oluyor, yeni oluşan her şey kemikleşmeden eskiyor. Sabit ve durağan her şey buharlaşıyor, kutsal olan her şey lanetleniyor ve insan, kendi yaşam koşullarına, kendi ilişkilerine ayık kafayla bakmaya zorlanıyor.

Ürünleri için sürekli genişleyen bir pazar gereksinmesi, burjuvaziye, yeryüzünün her yanında kovalıyor. Her yerde barınmak, her yere yerleşmek, her yerle bağlantı kurmak zorunda.

Burjuvazi, dünya pazarını kendi sömürüsüyle, her ülkenin üretimine ve tüketimine kozmopolit bir nitelik verdi. Gericileri derin üzüntüye boğarak, sanayinin ulusal temelini ayakları altın-

dan çekip aldı. Çok eskiden kurulmuş ulusal sanayiler yıkıldı ve gün be gün yıkılmaya devam ediyor. Onlar, bütün uygar uluslar için bir yaşam sorunu olan yeni sanayiler tarafından, sadece yerli hammaddeleri işleyen değil, en uzak bölgelerden getirilen hammaddeleri işleyen ve ürünleri sadece kendi ülkesinde değil, dünyanın geri kalan her yerinde tüketilen sanayiler tarafından yerlerinden ediliyorlar.

O ülkenin üretimiyle karşılanan eski gereksinimlerin yerini, uzak ülkelerin ve iklimlerin ürünlerini gerektiren yeni gereksinimler alıyor. Eski yerel ve ulusal kendine yeterlilik ve kapalılığın yerini, çok yönlü faaliyetler, ulusların çok yönlü bağımlılığı alıyor. Ve maddi üretimde olan, zihinsel üretimde de oluyor. Tek tek ulusların zihinsel ürünleri, ortak mülk haline geliyor. Ulusal tek yanlılık ve darkafalılık giderek olanaksızlaşıyor ve sayısız ulusal ve yerel yazından bir dünya yazını çıkıyor.

Burjuvazi, bütün üretim araçlarındaki hızlı iyileştirmeyle, son derece kolaylaşmış iletişim araçlarıyla, en barbar olan uluslar da dahil tüm ulusları uygarlığın içine çekti. Ucuz meta fiyatları, bütün Çin Seddini yerle bir eden, barbarların inatçı yabancı düşmanlığını teslim olmaya zorlayan ağır toplardır. Tüm ulusları, yok olma tehdidiyle, burjuva üretim biçimini benimsemeye zorluyor, onları uygarlık adını verdiği şeyi benimsemeye, yani burjuva olmaya zorluyor. Tek sözcükle, kendi görüntüsüne uygun bir dünya yaratıyor.

Burjuvazi, kırı kentlerin egemenliğine soktu. Çok büyük kentler yarattı, kıra kıyasla kentsel nüfusu artırdı ve böylece nüfusun büyük bir bölümünü kırsal yaşamın aptallığından kurtardı. Kırı kente bağımlı kıldığı gibi, barbar ve yarı-barbar ül-

keleri de uygar olanlara, köylü halkları burjuva halklara, Doğu'yu Batı'ya bağımlı kıldı.

Burjuvazi, üretim araçlarının, mülkiyetin ve nüfusun dağılık durumuna giderek son veriyor. Nüfusu bir araya toplamış, üretim araçlarını merkezileştirmiş ve mülkiyeti birkaç elde yoğunlaştırmıştır. Bunun zorunlu sonucu siyasal merkezileşme oldu. Aynı çıkarlara, aynı yasalara, aynı hükümetlere ve aynı gümrüklere sahip bağımsız ya da birbirleriyle gevşek bağlara sahip eyaletleri, *tek* ulus, *tek* hükümet, *tek* yasa, *tek* ulusal sınıf çıkarı, *tek* gümrük tarifesini içinde birleştirdi.

Burjuvazi, henüz yüzyılı bulan egemenliği sırasında, tüm eski kuşakların birlikte yarattığı üretici güçten daha kütleli ve devasa bir üretici güç yarattı. Doğa güçlerine egemen olunması, makine, kimyanın sanayi ve tarıma uygulanması, buharlı gemiler, demiryolları, elektrikli telgraf, tüm kıtaların ekime açılması, nehirlerin su yolları haline getirilmesi, yerden biter gibi nüfusun çoğalması – toplumsal emeğin bağrında böylesine üretici gücün yatmakta olduğunu daha önceki hangi yüzyıl sezebilmişti?

O zaman görüyoruz ki, burjuvazinin üzerine dayanarak kendisini geliştirdiği üretim ve değişim araçları, feodal toplum içinde yaratılmışlardır. Bu üretim ve değişim araçlarının gelişiminin belli bir aşamasında, feodal toplumun üretim ve değişim koşulları, tarım ve sanayinin feodal örgütlenmesi, tek sözcükle, feodal mülkiyet ilişkileri, gelişmiş olan üretici güçlere daha fazla ayak uyduramaz hale geldiler. Üretimin ilerleticisi olmak yerine zinciri oldular. Aynı oranda ayak bağı oldular. Bunlar kınılmalıydı, kırıldılar.

Bunların yerini, burjuva sınıfın ekonomik ve politik egemenliği ile, kendine uygun düşen

toplumsal ve siyasal yapıyla serbest rekabet aldı.

Gözlerimizin önünde buna benzer bir hareket yer alıyor. Burjuva üretim ve değişim ilişkileri, burjuva mülkiyet ilişkileri, çağdaş burjuva toplumu, öylesine devasa üretim ve değişim ilişkileri yaratmış olan bu toplum, kendi çağırdığı yeraltı güçlerini daha fazla kontrol edemeyen büyücü ustasına benzemektedir.

On yıllardır sanayi ve ticaretin tarihi, sadece çağdaş üretim güçlerinin çağdaş üretim ilişkilerine karşı değil, burjuvazinin ve onun egemenliğinin varlık koşulu olan mülkiyet ilişkilerine karşı isyanların tarihidir de. Bu konuda, tüm burjuva toplumunun varlığını sorgulayarak sürekli tehdit eden, dönemsel olarak yinelenen ticari bunalımları anmak yeter.

Ticari bunalımlarda sadece mevcut ürünler değil, daha önce yaratılmış olan üretici güçlerin de büyük bir kısmı dönemsel olarak tahrip olur. Bu bunalımlarda, daha önceki çağlarda saçma görülecek bir toplumsal salgın baş gösteriyor – aşırı-üretim salgını. Toplum kendisini aniden, geçici olarak barbarlığa, kıtlığa, genel yıkım savaşına geri dönmüş, tüm yaşam araçları arzı kesilmiş, sanayi ve ticareti yok edilmiş durumunda buluyor, ama neden? Çünkü haddinden fazla uygarlık, haddinden fazla geçim aracı, haddinden fazla sanayi, haddinden fazla ticaret vardır da ondan.

Mevcut üretici güçler, burjuva mülkiyet ilişkilerinin ilerlemesine daha fazla hizmet etmez; tersine bu ilişkiler için çok güçlüdür, bu ilişkiler onun zincirleri haline gelir, ve bu zincirlerden kurtuldukları anda, tüm burjuva toplumunu düzensizleştirir, burjuva mülkiyetinin varlığını tehlikeye sokar. Burjuva ilişkileri kendi yarattığı zenginliği kucaklayamayacak kadar dardır – Peki burju-

vazi bu bunalımları nasıl atlatır? Bir yandan üretici güçlerin bir bölümünü zorla yok ederek; diğer yandan yeni pazarlar fethederek ve eski pazarları daha fazla sömürerek. Yani nasıl? Daha yaygın ve daha şiddetli bunalımlar hazırlayarak, ve bunalımları önleyen araçları azaltarak.

Burjuvazinin feodalizmi yerle bir ettiği silahlar, şimdi burjuvazinin kendisine karşı çevrilmiştir.

Ama burjuvazi sadece kendisine ölüm getiren silahları yaratmakla kalmamış; bu silahları kullanacak insanları da var etmiştir – çağdaş işçileri, *proleterleri*.

Burjuvazi, yani sermaye, ne oranda gelişiyorsa, iş buldukları sürece yaşayan ve sadece emekleri sermayeyi artırdığı sürece iş bulan proletarya, çağdaş işçi sınıfı da aynı oranda gelişir. Kendilerini parça parça satmak zorunda olan bu işçiler, bütün diğer ticari maddeler gibi, bir metadır, ve bu yüzden rekabetin bütün iniş çıkışlarından, pazardaki bütün dalgalanmalardan aynı oranda etkilenirler.

Proleterin işi, yaygın makine kullanımı ve işbölümü yüzünden tüm bağımsız özelliğini ve dolayısıyla işçi için tüm çekiciliğini yitirmiştir. O, makinenin ayrılmaz bir parçası haline gelir, ve ondan istenen yalnızca en basit, en tekdüze ve en kolay edinilebilen el becerisidir. Bu yüzden işçinin üretim maliyeti, tümüyle, kendi bakımı ve soyunu çoğaltması için gerek duyduğu geçim araçlarından ibarettir. Bir metanın fiyatı, dolayısıyla emeğin fiyatı¹⁹, onun üretim maliyetine eşittir. Bu yüzden işin biktırcılığı arttığı oranda ücret azalır. Dahası, makine ve işbölümü hangi oranda artıyorsa, ister iş saatinin uzatılmasıyla, ister belli zamanda çıkartılması gereken işin çoğaltılmasıyla

ya da makinenin hızının artırılmasıyla vb. olsun, iş kütlesi aynı oranda artar.

Çağdaş sanayi, ataerkil ustanın küçük atölyesini sanayici kapitalistin büyük fabrikası haline getirdi. Fabrikaya doldurulmuş işçi kitlesi, askerler gibi örgütlendirildi. Sanayi ordusunun erleri olarak mükemmel bir subaylar ve astsubaylar hiyerarşisinin komutası altına sokuldular. Sadece burjuvazinin, burjuva devletin kölesi olmakla kalmıyorlar, her gün ve her saat makinenin, denetleyicilerin ve hepsinden daha fazla kişisel fabrikatör burjuvaların kendileri tarafından köleleştiriliyorlar.

El emeğinin içerdiği beceri ve güç harcaması ne kadar azalırsa, yani, çağdaş sanayi ne kadar gelişirse, erkeğin emeğinin yerini o kadar kadının ki alır. Cinsiyet ve yaş farklılıkları işçi sınıfı için artık toplumsal bir değere sahip değildir. Bunların her biri yaşa ve cinsiyete bağlı olarak maliyeti değişen iş araçlarıdır.

Fabrikatörün sömürüsü sona erer ermez, ücretini nakit olarak alır almaz, işçinin üzerine burjuvazinin diğer kesimleri, ev sahipleri, dükkancılar, tefeciler vb. çullanır.

Bugüne kadarki küçük orta tabakalar –küçük sanayiciler, bakkallar ve rantiyeler, esnaf ve çiftçiler–, bütün bu sınıflar, kısmen küçük sermayeleri büyük sanayiye işletmeye yetmediğinden ve büyük kapitalistlerin rekabetine dayanamadıklarından, kısmen onların becerilerinin yeni üretim yöntemleri karşısında değer yitirmesinden dolayı, giderek proletaryanın düzeyine inerler. Böylece proletarya, nüfusun tüm sınıflarından yeni üyeler kazanır.

Proletarya değişik gelişme aşamalarından geçer. Onun varoluşuyla birlikte burjuvaziye karşı

mücadelesi de başlar.

Başlangıçta mücadele, tek tek işçiler tarafından, sonra bir fabrikanın işçileri tarafından, daha sonra da bir işkolunun bir yöredeki tüm işçileri tarafından, kendilerini doğrudan sömüren tekel burjuvalara karşı yürütülür. Onların saldırıları, yalnız burjuva üretim ilişkilerine karşı değil, üretim araçlarının kendisine karşı da yönelir; yabancı rakip malları imha ederler, makineleri parçalarlar, fabrikaları yakarlar, Orta Çağın işçi statüsünü geri getirmeye çalışırlar.

Bu aşamada işçiler ülkeye dağılmış ve rekabet yüzünden ayrılmış bir kitle oluştururlar. İşçilerin kitlesel dayanışma için bir araya gelmesi kendi birliğinin sonucu değil, politik çıkarlarına ulaşmak için tüm proletaryayı harekete geçirmek zorunda olan ve hatta bir süre için bunu başaran burjuvazinin birliğinin sonucudur.

Bu aşamada, proleterler, kendi düşmanlarıyla değil, düşmanlarının düşmanlarıyla, mutlak monarşi kalıntıları, toprak sahipleri, sanayici olmayan burjuva, küçük-burjuva ile savaşırlar. Tüm tarihsel hareket burjuvazinin elinde yoğunlaşır, böyle elde edilen her zafer, burjuvazinin bir zaferidir.

Ama sanayinin gelişmesiyle proletarya, yalnız sayısal olarak artmaz, daha büyük kitleler halinde bir araya gelir, gücü büyür ve bu gücü daha çok hisseder. Proleterlerin içindeki çıkarlar, farklı yaşam koşulları, makinenin çalışma farklılıklarını daha çok silmesi ve ücretleri her yerde aynı düşük düzeye indirmesi oranında daha çok eşitlenir. Burjuvaların kendi aralarındaki rekabetin artması ve bunun sonucu ortaya çıkan ticari bunalımlar işçi ücretlerini sürekli dalgalandırır; makinelerdeki sonu gelmez iyileşmeler tüm yaşam alanlarını daha da güvensiz hale getirir, tek tek iş-

çiler ile tek tek burjuvalar arasındaki çatışmalar, iki sınıf arasındaki çatışma karakterini alır. Bunun üzerine, işçiler, burjuvalara karşı koalisyon oluşturmaya başlarlar; kendi ücretlerini artırmak için bir araya gelirler. Zaman zaman patlak veren isyanlar için ön hazırlıklar yapmak üzere kendilerine sürekli birlikler kurarlar. Zaman zaman bu mücadele sokaklara dökülür.

Zaman zaman işçiler zafer kazanır, ama sadece bir süreliğine. Mücadelelerinin gerçek sonuçları, o sırada ortaya çıkan sonuçlarda değildir, işçilerin sürekli genişleyen birliğindedir. Büyük sanayinin yarattığı gelişkin iletişim araçları buna yardım eder ve ayrı yörelerdeki işçileri birbirleriyle bağlantı içine sokar. Bir ulus içindeki aynı özelliklere sahip bir dizi yöresel mücadeleler, bir sınıf mücadelesi halinde merkezileşir. Ama her sınıf mücadelesi bir politik mücadeledir. Ve Orta Çağın kentlilerinin, derme çatma yollarla yüzyıllara gerek duydukları bu birliği, çağdaş proleterler, demiryollarıyla birkaç yılda gerçekleştirirler.

Proleterlerin sınıf olarak bu örgütlenmesi ve bunun sonucu olarak politik parti olarak örgütlenmesi, yine işçilerin kendi aralarındaki rekabet yüzünden sürekli parçalanır. Ama daha güçlü, daha sağlam, daha muktedir olarak durmadan yeniden doğar. Burjuvazinin kendi içlerindeki ayrışmalarından yararlanarak, işçilerin tekil çıkarlarının yasa biçiminde tanınmasını zorlarlar. İngiltere'deki on-saat yasasının çıkmasında olduğu gibi.

Eski toplumun içindeki çatışmalar, proletaryanın gelişim çizgisine bir çok yönden katkıda bulunur. Burjuvazi kendisini sürekli mücadele içinde bulur: önce aristokrasiye karşı; ardından burjuvazinin kendi içinde, sanayinin yayılmasının

çıkarlarına ters düşen kesimlerine karşı, her zaman da, yabancı ülkelerin burjuvazisine karşı.

Ayrıca, daha önce gördüğümüz gibi, sanayinin ilerlemesiyle egemen sınıfın bazı kesimleri proletaryaya katılırlar, ya da onların varlık koşulları en azından tehlikeye girer. Bunlar aynı zamanda proletaryaya kitlesel bir eğitim malzemesi sağlarlar.

Sonuçta, sınıf mücadelesinin karar saati yaklaştığında, eski toplumun içinde başlayıp devam eden egemen sınıf içindeki çözülme süreci, öylesine sert, öylesine keskin hale gelir ki, egemen sınıfın küçük bir kesimi kendisini onlardan ayırır ve devrimci sınıfa, geleceği elinde tutan sınıfa katılır.

Bugün burjuvaziye karşı olan bütün sınıflar içinde, sadece proletarya gerçek devrimci bir sınıftır.

Orta sınıflar, küçük sanayici, küçük tüccar, zanaatçı, köylü, bütün bunlar, çöken orta sınıf olarak kendi varlıklarını korumak için, burjuvaziye karşı savaşırlar. Yani onlar, devrimci değil, tutucudurlar. Dahası gericidirler, tarihin tekerleğini geriye döndürmeye çalışırlar. Eğer raslantıyla devrimci olurlarsa, proletaryaya katılmak durumunda kaldıklarını gördükleri içindir; bu yüzden de o andaki çıkarlarını değil, gelecekteki çıkarlarını savunurlar, kendi bakış açılarının yerine proletaryanın bakış açısını geçirirler.

Lümpen proletarya, eski toplumun en altındaki bu edilgen çürümüş katman, bir proleter devriminin içine sürüklenebilir, ama kendi yaşam koşulları daha çok gericilerin entrikaları için satın alınmalarına yol açar.

Eski toplumun yaşam koşulları, proletaryanın yaşam koşulları içinde çoktan eriyip gitmiştir.

Proleter mülksüzdür; karısı ve çocuklarıyla olan ilişkisinin burjuva aile ilişkileriyle hiçbir ortak yanı yoktur; çağdaş sanayi işi, sermayenin çağdaş boyunduruğu, İngiltere’de olduğu gibi Fransa’da da, Amerika’da olduğu gibi Almanya’da da, tüm ulusal özellikleri silip atmıştır.

Egemenliği ele geçirmiş olan bütün önceki sınıflar, kendi çıkarlarına hizmet eden yaşam konumlarını güvenceye alarak, tüm toplumu kendi çıkarlarına tabi kılmaya bakmışlardır. Proleterler ise, şimdiye kadarki kendi mülk edinme biçimlerini ve tüm öteki mülk edinme biçimlerini ortadan kaldırmadıkça, toplumsal üretici güçleri ele geçiremez. Proleterlerin güvence altına alacakları hiç bir şeyleri yoktur, şimdiye kadarki bütün özel güvenceleri ve özel himayeleri yok etmek durumundadırlar.

Bugüne kadarki bütün hareketler, azınlığın ya da azınlığın çıkarlarının hareketleriydi. Proleter hareket, büyük çoğunluğun, büyük çoğunluğun çıkarına olan kendi bağımsız hareketidir. Proletarya, bugünkü toplumun en alt tabakası olarak, tabakaların tüm üst yapısını, onun oluşturduğu resmi toplumu havaya uçurmadan yükslemez, ayağa kalkamaz.

İçerik olarak olmasa da, biçim olarak, proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi her şeyden önce ulusal mücadeledir. Her ülkenin proletaryası, doğal olarak, her şeyden önce kendi burjuvazisinin işini bitirmelidir.

Proletaryanın gelişiminin genel aşamalarını betimlerken, mevcut toplum içinde az ya da çok sürüp giden iç savaşı, bunun açık bir devrime dönüştüğü ve burjuvaziye zor yoluyla devirerek proletaryanın kendi egemenliğini kurması noktasına kadar izledik.

Bugüne kadarki bütün toplumlar, gördüğümüz gibi, ezen ve ezilen sınıfların karşıtlığına dayanır. Ama bir sınıfı ezebilmek için, hiç değilse onun kendi kölece varlığını sürdürebileceği bir takım koşullar güvenceye alınmalıdır. Serflik döneminde serfin kendisini komün üyeliğine dahil ettirmesi gibi, küçük kentli feodal mutlakiyetçiliğin boyunduruğu altında kendisini burjuva haline getirmeyi becermiştir. Çağdaş işçi ise, tersine, sanayinin ilerlemesiyle yükseleceği yerde, gittikçe kendi sınıfının koşullarının daha da altına düşüyor. İşçi yoksullaşıyor, yoksulluk nüfustan ve zenginlikten daha hızlı geliyor.

Açıkça görülüyor ki, burjuvazi daha uzun süre toplumun egemen sınıfı olarak kalacak ve kendi sınıfının yaşam koşullarını toplumun belirleyici yasası olarak dayatacak durumda değildir. Egemen olarak çaresizdir, çünkü kendi köleliği içinde kölesinin varlığını güvenceye alamamaktadır, çünkü sunidir, kölesi tarafından beslenecek yerde, kölesini beslemek zorunda kalmıştır.

Burjuva sınıfının varlığının ve egemenliğinin temel koşulu, zenginliğin özel ellerde birikmesi, sermayenin oluşması ve artmasıdır; sermayenin koşulu, ücretli emektir. Ücretli-emek, bütünüyle işçiler arasındaki rekabete dayanır. Burjuvazinin isteksizce ve direnmeksizin teşvik ettiği sanayinin ilerlemesi, işçinin rekabetten doğan yalıtılmışlığının yerine, Birlikler içinde onların devrimci birliğini koyar. Böylece büyük sanayinin gelişmesi, burjuvazinin üretimini dayandırdığı ve ürünleri mülk edinmekte dayandığı temeli, ayaklarının altından çeker alır. Burjuvazi her şeyden önce kendi mezar kazıcısını üretmektedir. Onun yıkımı ve proletaryanın zaferi aynı oranda kaçınılmazdır.

II. PROLETERLER VE KOMÜNİSTLER

Komünistlerin bir bütün olarak proleterlerle ilişkisi nedir?

Komünistler, diğer işçi partilerinin karşısında özel bir parti değildir.

Onlar, tüm proletaryanın çıkarlarından ayrı ve farklı çıkarlara sahip değildirler.

Onlar, proletarya hareketini biçimlendirmek istemiyle özel bir ilke getirmezler.

Komünistler, diğer işçi partilerinden yalnızca şunlarla ayırt edilirler: Birincisi, proletaryanın ulusal mücadelelerinde, ulusallıktan bağımsız olarak, proletaryanın bütünsel çıkarlarını vurgularlar ve bunları öne çıkartırlar; ikincisi, proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadelenin içinden geçmek zorunda olduğu değişik gelişim aşamalarında, her zaman bütünsel hareketin çıkarlarını temsil ederler.

Bu nedenle, komünistler, bir yandan, pratik olarak, bütün ülkelerin işçi partilerinin en ileri ve en kararlı, diğerlerini ileriye iten kesimidirler; diğer yandan, teorik olarak da, proletarya hareketinin yürüyüş yolunun, koşullarının ve genel sonuçlarının açık kavrayışıyla proletaryanın geri kalan kitlesine oranla üstünlüğe sahiptirler.

Komünistlerin yakın amacı, diğer tüm proleter partileriyle aynıdır: proletaryanın bir sınıf olarak oluşumunu sağlama, burjuva egemenliğini yıkma ve politik iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi.

Komünistlerin teorik vargıları, hiçbir biçimde, dünyayı iyileştirmeye çalışan şu ya da bu kişinin bulduğu ya da keşfettiği düşüncelere, ilkelere dayandırılmamıştır.

Bunlar, sadece, gözlerimizin önünde gelişen tarihsel bir hareketin, varolan sınıf mücadelesinin gerçek ilişkilerinin genel ifadeleridir. Mevcut mülkiyet ilişkilerinin ortadan kaldırılması, komünizmin ayırıcı bir özelliği değildir.

Bütün mülkiyet ilişkileri, sürekli bir tarihsel değişim altında, sürekli bir tarihsel dönüşüme uğramışlardır.

Örneğin Fransız Devrimi, burjuva mülkiyeti lehine feodal mülkiyeti ortadan kaldırmıştır.

Komünizmin ayırt edici özelliği, genel olarak mülkiyetin ortadan kaldırılması değil, burjuva mülkiyetinin ortadan kaldırılmasıdır.

Ama çağdaş burjuva özel mülkiyeti, sınıf karşıtlığına, çoğunluğun azınlık tarafından sömürülmesine dayanan ürünlerin üretiminin ve mülk edinilmesinin en son ve en tam ifadesidir.

Bu anlamda, komünistler teorilerini tek bir ifadeyle özetleyebilirler: Özel mülkiyetin ortadan kaldırılması.

Biz komünistler, insanın kendi emeğinin, kişisel kazancının ürünü olan mülkiyeti ortadan kaldırmayı istemekle suçlandık; o mülkiyet ki, her türlü kişisel özürlüğü, eylemin ve bağımsızlığın temelini oluşturduğu söylenir.

Çalışarak edinilmiş, çalışarak kazanılmış, bizzat hak edinilmiş mülkiyet! Sözü edilen, burjuva mülkiyetten önceki küçük kasabalı, küçük köylü mülkiyeti değil mi? Bunu ortadan kaldırmaya ihtiyacımız yok; sanayinin gelişimi zaten bunu büyük ölçüde ortadan kaldırdı ve gün be gün ortadan kaldırıyor.

Yoksa siz çağdaş burjuva özel mülkiyetinden mi söz ediyorsunuz?

İyi ama, ücretli-emek, proletaryanın emeği, onun kendisine mülkiyet yaratır mı? Asla. Ücretli-

emek, sermayeyi yaratır, yani ücretli-emeği sömüren, sadece yeniden sömürmek için yeni ücretli-emek arzını sağlayan koşullar altında çoğalabilen mülkiyeti yaratır. Bugünkü biçimiyle mülkiyet, sermaye ile ücretli-emek karşılığı içinde hareket eder. Bu karşılığın her iki yanına bakalım:

Kapitalist olmak, üretimde sadece salt kişisel değil, aynı zamanda toplumsal bir konuma da sahip olmak demektir. Sermaye, kolektif bir üründür, ve sadece toplumun pek çok üyesinin birleşik eylemiyle, hatta son tahlilde, toplumun tüm üyelerinin birleşik eylemiyle harekete geçirilebilir.

Demek ki, sermaye kişisel değil, toplumsal bir güçtür.

Öyleyse, sermayeyi bir ortak mülkiyete, toplumun tüm üyelerinin mülkiyetine dönüştürmekle, kişisel mülkiyet toplumsal mülkiyete dönüştürülmüş olmaz. Değişen, sadece mülkiyetin toplumsal karakteridir. Mülkiyet sınıfsal karakterini yitirir.

Gelelim ücretli-emeğe:

Ücretli-emeğin ortalama fiyatı, asgari ücrettir, yani, işçinin işçi olarak yalın varlığını sürdürebilmesi için gerekli geçim araçlarının toplamıdır. Demek ki, ücretli emekçinin kendi emeğiyle edindiği şey, yalnızca kendi yalın varlığını sürdürmeye ve yeniden üretmeye yeter. Biz, emek ürünlerinin bu kişisel edinimini, yani insan yaşamının sürdürülmesi ve yeniden-üretimi için yapılan, ve geriye başkalarının emeği üzerinde iktidar sağlayacak hiç bir fazlalık bırakmayan bu edinimi ortadan kaldırmak niyetinde değiliz. Bizim yapmak istediğimiz tek şey, işçinin salt sermayeyi artırmak için yaşadığı ve yaşamasına sadece egemen sınıfın çıkarlarının gerektirdiği kadar izin veren bu

edinimin sefil karakterini ortadan kaldırmaktır.

Burjuva toplumunda canlı emek, sadece birikmiş emeği artırmanın bir aracıdır. Komünist toplumda ise, birikmiş emek, sadece işçinin yaşam sürecini genişletme, zenginleştirme, geliştirme aracıdır.

Demek ki, burjuva toplumda, geçmiş, bugüne egemendir; komünist toplumda ise, bugün, geçmişe egemendir. Burjuva toplumunda sermaye, bağımsız ve kişiseldir, oysa çalışan birey bağımlıdır ve kişisel değildir.

Ve burjuvazi, bu durumun ortadan kaldırılmasına, kişiselliğin ve özgürlüğün ortadan kaldırılması diyor! Ve haklı da. Şüphesiz burjuva kişiselliğinin, burjuva bağımsızlığının ve burjuva özgürlüğünün ortadan kaldırılması hedefleniyor.

Özgürlük ile, mevcut burjuva üretim ilişkileri içinde, serbest ticaret, serbest alım-satım kastediliyor.

Ama eğer bezirganlık (*Schacher*) yok olursa, serbest bezirganlık da yok olur. Serbest bezirganlık üzerine bu sözlerinin, burjuvazimizin özgürlük konusundaki bütün öteki övünge sözlerinin, genel olarak sadece bezirganlık karşısında, sadece Orta Çağın eli-ayağı bağlı kasabalıları karşısında bir anlamı vardır; yoksa bezirgan alım-satımın, burjuva üretim ilişkilerinin ve burjuvazinin kendisinin komünistçe ortadan kaldırılması karşısında hiç bir anlama sahip değildir.

Özel mülkiyeti ortadan kaldırma isteğimiz karşısında dehşete kapılıyorsunuz. Oysa özel mülkiyet sizin bugünkü toplumunuzda nüfusun onda dokuzu için zaten ortadan kalkmıştır, birkaç kişi için varlığı, onda dokuzu için varolmadığı için vardır. Demek ki, siz, toplumun büyük bir çoğunluğunun mülksüzleştirilmesini zorunlu koşul ola-

rak dayatan bir mülkiyeti ortadan kaldırmayı istediğimiz için bize saldırıyorsunuz.

Tek sözcükle, sizin mülkiyetinizi ortadan kaldırmayı istediğimiz için bize saldırıyorsunuz. Kuşkusuz, biz de bunu istiyoruz.

Emeğin, artık sermayeye, paraya, toprak rantına, kısacası tekelleştirilmiş toplumsal bir güce dönüştürülemeyeceği andan itibaren, yani kişisel mülkiyetin artık burjuva mülkiyete, sermayeye dönüştürülemeyeceği andan itibaren, o andan itibaren, bireyin ortadan kalkacağını söylüyorsunuz.

Öyleyse itiraf etmelisiniz ki, birey derken, burjuvadan, burjuva mülk sahibinden başkasını kastetmiyorsunuz. Ve bu birey, kuşkusuz ortadan kaldırılmalı ve olanaksızlaştırılmalıdır.

Komünizm kimseyi toplumun ürünlerini edinme gücünden yoksun bırakmaz; onun yaptığı tek şey, insanı, bu edinim aracılığıyla başkalarının emeğini boyunduruk altına alma gücünden yoksun bırakmaktır.

Özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasıyla her türlü çalışmanın duracağı, ve genel bir tembelliğin ortalığı kaplayacağı itirazı öne sürülmüştür.

Buna bakılırsa, burjuva toplumunun aylaklık yüzünden çoktan yok olması gerekirdi; çünkü çalışanlar bir şey edinemiyorlar, bir şey edinenler ise çalışmıyorlar. Bu karşı çıkış tümüyle, sermaye artık yoksa, ücretli-emek de artık yoktur yinelemesinin (*totoloji*) bir başka ifadesidir.

Maddi ürünlerin komünist edinim ve üretim tarzına yöneltilen tüm itirazlar, aynı şekilde, zihinsel ürünlerin komünist edinim ve üretim tarzına da yöneltilmiştir. Burjuva için sınıf mülkiyetinin ortadan kaldırılması, nasıl üretimin kendisinin ortadan kaldırılması demekse, sınıf kültürü-

nün ortadan kaldırılması da, onun için, genel olarak kültürün ortadan kaldırılması demektir.

Kayıbı onu üzüntüye boğan bu kültür, büyük çoğunluk için makineleştirme eğitiminden ibarettir.

Ama bizim burjuva mülkiyeti ortadan kaldırma istemimizi, sizin kendi burjuva özgürlük, kültür, hukuk vb. kavrayışlarınızla ölçerek bizimle tartışmayın. Kendi düşünceleriniz, burjuva üretim ve mülkiyet ilişkilerinin ürünleridir, tıpkı hukukunuzun, sınıfınızın iradesinin, içeriği sınıfınızın maddi yaşam koşulları tarafından belirlenen iradesinin, herkes için geçerli bir yasa haline getirilmesinden başka bir şey olmadığı gibi.

Üretimin gelişimi içinde ortaya çıkan geçici tarihsel ilişkilerden biri olan kendi üretim ve mülkiyet ilişkileriniz içinde sonsuz doğa ve akıl yasalarına çevirdiğiniz çıkarıcı anlayışı, göçüp gitmiş bütün egemen sınıflarla paylaşıyorsunuz. Antik mülkiyet için kabul ettiğinizi, feodal mülkiyet için de kabul ediyorsunuz, ama aynı şeyin burjuva mülkiyetiniz için daha fazla geçerli olduğunu kabul etmiyorsunuz.

Ailenin ortadan kaldırılması! En radikal kişiler bile, komünistlerin bu tiksindirici amacı karşısında çileden çıkıyorlar.

Bugünün ailesi, burjuva aile, hangi temele dayanıyor? Sermayeye, özel kazanca. Bu aile tam gelişmiş haliyle, sadece burjuvazi için vardır; ama bu aile, tamamlayıcısını, proleterlerin zorla ailesizleştirilmesinde ve açık fuhuşta bulur.

Burjuva aile, kendi tamamlayıcısının yürürlükten kaldırılmasıyla, doğal olarak ortadan kalkar, ve sermayenin ortadan kalkmasıyla her ikisi de ortadan kalkar.

Bizi, çocukların ebeveynler tarafından sö-

mürülmesine son vermeyi istemekle mi suçluyorsunuz? Bu suçu kabul ediyoruz.

Ama, ev içi eğitimin yerine toplumsal eğitimi koymakla, en üstün sevgi ilişkisini yok ettiğimizi söylüyorsunuz.

Ve sizin eğitiminiz toplum tarafından belirlenmiş değil mi? İçersinde eğitim yaptırdığınız toplumsal ilişkiler tarafından, toplumun doğrudan ya da dolaylı müdahalesiyle, okul aracılığıyla vb. belirlenmiyor mu? Eğitime toplumun müdahalesini komünistler icat etmedi; onlar, sadece bu müdahalenin karakterini değiştirirler ve eğitimi egemen sınıfın etkisinden kurtarırlar.

Aile ve eğitim konusundaki, ebeveynler ile çocuk arasındaki sevgi ilişkisi konusundaki burjuva boş sözler, proleterlerin tüm aile bağları büyük sanayi tarafından daha fazla parçalandıkça ve çocuklar basit ticaret nesneleri ve iş araçları haline geldikçe daha da iğrençleşiyor.

Ama tüm burjuvazi koro halinde, siz komünistler, kadınların ortaklığını getirmek istiyorsunuz, diye bağıyorlar.

Burjuva, kendi karısını, biricik üretim aracı olarak görür. Üretim araçlarının ortaklaşa kullanılacağını duyar, ve doğal olarak, ortaklaşma yazgısının aynı şekilde kadınların da başına geleceğinden başka bir şey düşünemez.

Tamı tamına kadınların biricik üretim araçları olma konumunu ortadan kaldırmanın söz konusu olduğunu aklına bile getirmez.

Kaldı ki, bizim burjuvamızın komünistlerin sözümlerine ona resmi kadın ortaklığı karşısında yüksek ahlaklı ürküntülerinden daha gülünç hiç bir şey olamaz. Komünistlerin kadın ortaklığını getirmelerine gerek yoktur, bu, zaten hemen hemen her zaman vardı.

Bizim burjuvalarımız, proleterlerinin kadınlarının ve kızlarının emirlerine amade olması yetmiyormuş gibi, resmi fuhşu bir yana bırakırsak, birbirlerinin karılarını baştan çıkartmaktan büyük zevk duyuyorlar.

Burjuva evliliği, gerçekte, evli kadınların ortaklığıdır. Komünistler, olsa olsa, ikiyüzlüce gizlenmiş kadınların ortaklığı yerine resmi, açıkça olanını getirmeyi istemekle suçlanabilir. Kendiliğinden anlaşılır ki, mevcut üretim ilişkilerinin ortadan kalkmasıyla, bundan doğan kadınların ortaklığı da, yani resmi ve gayri-resmi fuhuş da ortadan kalkacaktır.

Komünistler, ayrıca anayurdu ve ulusallığı ortadan kaldırmayı istemekle suçlandılar.

İşçilerin anayurdu yoktur. Onların sahip olmadıkları şey, onlardan alınamaz. Proletarya, her şeyden önce, siyasal gücü ele geçirmek, ulusun önder sınıfı durumuna yükselmek, kendisini ulus olarak oluşturmak zorundayken, henüz ulusaldır, hiç bir biçimde burjuvanın anladığı anlamda değil.

Halklar arasındaki ulusal farklılıklar ve karşıtlıklar, burjuvazinin gelişmesiyle, ticaret özgürlüğüyle, dünya pazarıyla, sanayi üretiminin tek biçimliliği ve buna denk düşen yaşam koşullarıyla her geçen gün daha da yok oluyor.

Proletaryanın egemenliği, bunları daha da hızlı yok edecektir. En azından uygar ülkelerin birleşik eylemi, proletaryanın kurtuluşunun ilk koşullarından biridir.

Bir bireyin bir başkası tarafından sömürülmesine son verildiği ölçüde, bir ulusun bir başka ulus tarafından sömürülmesi de ortadan kalkacaktır.

Ulus içindeki sınıf karşıtlığının ortadan

kalkmasıyla, ulusların birbirlerine karşı düşmanca konumları da ortadan kalkar.

Komünizme karşı dinsel, felsefi ve genel olarak ideolojik açılardan yöneltilen suçlamalar, ayrıntılı bir sorgulamaya değmezler.

İnsanların yaşam koşulları, toplumsal ilişkileri, toplumsal varlıkları değiştiğinde, insanların düşüncelerinin, görüşlerinin ve kavramlarının da, tek sözcükle, bilincinin de değiştiğini kavramak için derin bir sezgiye gerek var mıdır?

Düşünce tarihi, zihinsel üretimin, maddi üretimin değişmesiyle birlikte değiştiğinden başka neyi kanıtlar? Bir dönemin egemen düşüncesi, her zaman sadece egemen sınıfın düşüncesi olmuştur.

Bütün bir toplumu devrimcileştiren düşüncelerden söz edildiğinde, eski toplumun içersinde yeni toplumun öğelerinin oluşmuş olduğu, ve eski yaşam koşullarının ortadan kalkmasıyla eski düşüncelerin ortadan kalkmasının at başı gittiği olgusu ifade edilmiş olur.

Eski dünya batmak üzereyken, eski dinler hristiyanlık karşısında yenildiler. Hristiyanlık düşünceleri 18. yüzyılda Aydınlanma düşüncelerine yenik düştüğünde, feodal toplum da o zamanların devrimci burjuvazisiyle ölüm-kalım savaşına tutuşmuştu. Din ve vicdan özgürlüğü düşünceleri, serbest rekabetin bilgi alanındaki egemenliğini ifade ediyorlardı.

“Ama” diyeceklerdir, “dinsel, ahlaki, felsefi, politik ve hukuksal vb. düşünceler, şüphesiz tarihsel gelişimin akışında değişirler. Bu değişim içinde din, ahlak, felsefe, politika, hukuk hep ayakta kalmışlardır. Ayrıca, bütün toplumsal durumlarda ortak olan özgürlük, adalet vb. gibi sonsuz gerçekler vardır. Ama komünizm, sonsuz gerçekleri

kaldırıyor; dini, ahlakı yeniden şekillendirmek yerine, ortadan kaldırıyor, böylelikle bugüne kadar ki tüm tarihsel gelişmeye ters düşüyor.”

Bu suçlama neye indirgeniyor? Tüm geçmiş toplumun tarihi, farklı çağlarda farklı biçimler almış olan sınıf karşıtlıklarının içinde deviniyordu. Ama hangi biçimi almış olursa olsunlar, toplumun bir bölümünün diğer bölümü tarafından sömürsü, bütün geçmiş yüzyılların ortak bir olgusudur. Demek ki, bütün çeşitliliklerine ve farklılığına rağmen, geçmiş tüm yüzyılların toplumsal bilincinin belli ortak biçimlerde, sadece sınıf karşıtlığının tümüyle ortadan kalkmasıyla tam olarak çözülecek olan bilinç biçimlerinde devinimi şaşırtıcı değildir.

Komünist devrim, geleneksel mülkiyet ilişkilerinden en köktenci kopuştur; gelişimi içinde, geleneksel düşüncelerden de en köktenci kopuş olması şaşırtıcı değildir.

Ama artık komünizme karşı yöneltilen burjuvazinin itirazlarını bırakalım.

Yukarda gördük ki, işçi devrimindeki ilk adım, proletaryanın egemen sınıf durumuna getirilmesi, demokrasi savaşını kazanmasıdır.

Proletarya, siyasal egemenliğini, tüm sermayeyi burjuvaziden adım adım koparıp almak, bütün üretim araçlarını devletin, yani egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletaryanın elinde merkezileştirmek için, ve üretici güçlerin kitlesini olabildiğince hızlı artırmak için kullanacaktır.

Başlangıçta bu, doğal olarak, sadece mülkiyet hakkına ve burjuva üretim ilişkilerine despotik müdahalelerle, yani ekonomik olarak yetersiz ve yersiz gibi görünen önlemlerle, ama hareketin akışı içinde kendisini aşan, tüm üretim biçiminin devriminin aracı olan kaçınılmaz önlemler-

le gerekleŖebilir.

Bu nlemler doğal olarak farklı ülkelerde farklı olacaktır.

Bununla birlikte, aŖaęıdakiler en ileri ülke-ler için hemen hemen genel bir uygulanabilirliğe sahip olacaklardır:

1. Toprak mülkiyetinin kamulaŖtırılması ve toprak rantının devlet harcamaları için kullanılması.

2. Artan oranlı verginin aęırlaŖtırılması.

3. Miras hakkının kaldırılması.

4. Tüm göçmenlerin ve isyancıların mülk-lerinin zor alımı.

5. Devlet sermayeli ve tam bir tekele sahip olan bir ulusal banka aracılığıyla kredilerin devlet elinde merkezileŖtirilmesi.

6. TaŖımacılıęın devlet elinde merkezileŖtirilmesi.

7. Ulusal fabrikaların, üretim araçlarının çoğaltılması; ortak plana göre toprakların ekime açılması ve iyileŖtirilmesi.

8. Herkes için eŖit alıŖma yükümlülüğü; sanayi ordularının kurulması, özellikle tarım için.

9. Sanayi ile tarım iŖlerinin birleŖtirilmesi, kent ile kırsal arasındaki ayrımın yavaŖ yavaŖ ortadan kaldırılması.

10. Tüm ocuklar için kamusal ve parasız eğitim. Bugünkü biçimi içinde çocukların fabrika alıŖmasının ortadan kaldırılması. Eğitimin maddi üretim vb. ile birleŖtirilmesi.

GeliŖim sürecinde sınıf ayrımları ortadan kalktığında ve tüm üretim birleŖmiŖ bireylerin elinde yoęunlaŖtıęında, kamu gücü de siyasal niteliğini yitirir. Gerçek anlamında siyasal güç, bir sınıfın bir baŖka sınıfı baskı altına almak amacıyla rgtlenmiŖ gücüdür. Eğer proletarya, burjuva-

ziye karşı mücadelesinde zorunlu olarak sınıf olarak birleşirse, bir devrimle kendisini egemen sınıf haline getirirse ve egemen sınıf olarak eski üretim ilişkilerini zorla ortadan kaldırırsa, böylece bu üretim ilişkileri ile sınıf karşıtlığının varolma koşulunu ortadan kaldırır, sonuçta sınıfları ortadan kaldırır ve böylece sınıf olarak kendi egemenliğini de ortadan kaldırır.

Sınıflarıyla ve sınıf karşıtlıklarıyla eski burjuva toplumunun yerine, bir kişinin özgür gelişiminin herkesin özgür gelişimi olduğu bir topluluk geçer.

III. SOSYALİST VE KOMÜNİST YAZIN

1. GERİCİ SOSYALİZM a) Feodal Sosyalizm

Çağdaş burjuva toplumuna karşı broşür yazmak, tarihsel konumları yüzünden Fransız ve İngiliz aristokrasisinin mesleği haline gelmiştir. Haziran 1830 Fransız devriminde, İngiliz Reform hareketinde, nefret ettikleri sonradan görmeler karşısında bir kez daha yenik düştüler. O günden sonra ciddi bir siyasal mücadele, artık söz konusu değil. Onlara sadece yazınsal savaş olanağı kaldı. Ama yazın alanında bile Restorasyon döneminin* eski belgileri artık olanaksızdı. Aristokrasi, sempati uyandırmak için, burjuvaziye karşı, sanki kendi çıkarlarını gözden çıkarmış ve sadece sömürülen işçi sınıfının çıkarını formüle ediyormuş gibi görünen iddianameler hazırlamak zorunday-

*1680-1689 İngiliz Restorasyonu değil, 1814-1830 Restorasyonu. [*Engels'in 1888 İngilizce baskıya notu.*]

dı. Böylece aristokrasi, yeni efendisine alaycı şarkılar söyleyerek ve kulağına yaklaştırmakta olan fe-laket konusunda az çok uğursuz kehanetler fısıldayarak içini rahatlatmaya hazırlandı.

Yarı ağıt, yarı hiciv, yarı geçmişin yankısı, yarı geleceğin tehdidi, bazan acı, nükteli ve keskin hükümlerle burjuvaziyi kalbinden vurarak, çağdaş tarihin akışını kavramakta tam bir beceriksizlik gösterdiğinden hep gülünç gözükten feodal sosyalizm bu şekilde ortaya çıktı.

Halkı arkalarına toplayabilmek için, proletaryanın sadaka torbasını ellerinde bayrak olarak dalgalandırdılar. Ama, halk, onların peşine her takılışında, onların kışındaki eski feodal armaları görüp yüksek perdeden ve aşağılayıcı kahkahalarla gülererek dağılıp gittiler.

Fransız Meşruiyetçilerinin²⁰ ve “Genç İngiltere”nin²¹ bir kısmı bu sahneyi çok iyi oynadılar.

Feodaller, kendi sömürü biçimlerinin burjuva sömürsünden daha farklı biçimlendiğini kanıtlamaya çalışırken, çok farklı ve artık aşılmış durum ve koşullar altında sömürde bulunduklarını unutuyorlar. Kendi iktidarları sırasında çağdaş proletaryanın varolmadığını gösterirken, tam da çağdaş burjuvazinin kendi toplum biçimlerinin zorunlu ürünü olduğunu unutuyorlar.

Zaten eleştirilerinin gerici niteliğini o kadar az gizliyorlar ki, burjuvaziye karşı başlıca suçlamaları, burjuva düzeninde eski toplum düzenini tümüyle yerle bir edecek bir sınıfın gelişmekte olduğundan ibarettir.

Burjuvaziyi, bir proletarya yaratmaktan daha çok, devrimci bir proletarya yaratmakla suçluyorlar.

Bu yüzden, siyasal uygulamada, işçi sınıfına karşı alınan bütün şiddet önlemlerine katılıyor-

lar, ve günlük yaşamda, tüm tumturaklı sözlerine karşın, altın elmaları toplamak ve bağıllığı, sevgiyi ve onuru, yün, şeker pancarı ve içki bezirganlığıyla takas etmek için her şeye boyun eğiyorlar.*

Papaz nasıl feodallerle el ele gitmişse, aynı şekilde papaz sosyalizmi de feodal sosyalizmle el ele gidiyor.

Hristiyan çileciliğine sosyalist bir renk vermekten daha kolay bir şey yoktur. Hristiyanlık da özel mülkiyete karşı, evliliğe karşı, devlete karşı şiddetli bir dil kullanmamış mıdır? Onların yerine yardım severliği ve sadaka toplamayı, evlilik yasasını ve nefsi körletmeyi, manastır yaşamını ve kiliseyi vaaz etmemiş midir? Hristiyan sosyalizmi, aristokratların öfkesini kutsayan rahibin kutsal suyundan başka bir şey değildir.

b) Küçük-Burjuva Sosyalizmi

Feodal aristokrasi, burjuvazi tarafından devrilmiş, çağdaş burjuva toplumunda varlık koşulları körelen ve yavaş yavaş yok olan tek sınıf değildir. Orta Çağ kasabalıları ve küçük köylü tabakası, çağdaş burjuvazinin öncüleriydi. Sanayi ve ticari olarak daha az gelişmiş ülkelerde, bu iki sınıf, gelişen burjuvazinin yanında bitkisel yaşamı hala sürdürüyorlar.

Modern uygarlığın gelişmiş olduğu ülkelerde, proletarya ile burjuvazi arasında yalpalayan

* Bu, asıl olarak Almanya'ya ilişkindir. Toprak soyluları ve Junkerler, çiftliklerinin büyük bir bölümünü kendi hesaplarına kahyalarına işlettiren ve bunun yanı sıra büyük pancar şekeri ve patates içkisi üreticileridirler. Daha zengin İngiliz aristokratları henüz bu kadar düşmediler, ama onlar da unvanlarını anonim şirket kurucularına vererek rantlardaki düşüşü nasıl telafi edeceklerini biliyorlar. [*Engels'in 1888 İngilizce baskıya notu.*]

ve burjuva toplumunun tamamlayıcı bir parçası olarak kendisini sürekli yeniden oluşturan yeni bir küçük-burjuvazi oluşmuştur. Ama üyeleri rekabet yüzünden durmadan proletaryanın arasına savruluyorlar, hatta büyük sanayinin gelişmesiyle, çağdaş toplumun özerk parçası olarak tümüyle yok olacakları ve ticaretteki, manüfaktürdeki, tarımdaki yerlerinin denetçiler ve hizmetliler tarafından alınacağı zamanın yaklaştığını görüyorlar.

Fransa gibi köylü sınıfının halkın yarısından çoğunu oluşturduğu ülkelerde, burjuvaziye karşı proletaryanın yanında yer alan yazarların, burjuva düzenini eleştirilerinde küçük-köylünün ve küçük-burjuvanın ölçütlerini kullanmaları ve küçük-burjuva bakış açısından işçilerin tarafını tutmaları doğaldı. Küçük-burjuva sosyalizmi böyle oluştu. Sismondi, sadece Fransa için değil, İngiltere için de bu tür yazının başıdır.

Bu sosyalizm, çağdaş üretim ilişkileri içindeki çelişkileri son derece keskin bir kavrayışla tahlil etmiştir. Ekonomistlerin ikiyüzlü güzelleştirmelerinin gerçek yüzünü açığa çıkarmıştır. Makineleşmenin ve işbölümünün yıkıcı etkilerini, sermayenin ve toprak mülkiyetinin birkaç elde yoğunlaşmasını, aşırı üretimi ve bunalımlarını, küçük-burjuvaların ve küçük-köylülerin kaçınılmaz çöküşünü, proletaryanın yoksulluğunu, üretimdeki anarşiyi, servetin dağılımındaki apaçık eşitsizliği, uluslar arasındaki yok edici sanayi savaşını, eski geleneklerin, eski aile ilişkilerinin, eski ulusallıkların ortadan kalkışını çürütülemez biçimde kanıtlamıştır.

Ancak olumlu içeriğine göre bu sosyalizm, ya eski üretim ve değişim araçlarını, ve bunlarla birlikte eski mülkiyet ilişkilerini ve eski toplumu yeniden kurmayı, ya da çağdaş üretim ve değişim

araçlarını, bu araçlar tarafından parçalanmış bulunan ve parçalanması kaçınılmaz olan eski mülkiyet ilişkileri çerçevesinde zorla tutmayı ister. Her iki durumda da, hem gerici ve hem de ütopyacıdır.

Onun son sözleri, manüfaktürde loncalar, kırlarda ataerkil ekonomi olmuştur.

Daha sonraki gelişimi içinde, korkak bir sızlanmaya dönüşerek yönünü yitirdi.*

c) Alman ya da “Hakiki” Sosyalizm

Fransa’da egemen burjuvazinin baskısı altında ortaya çıkan ve bu egemenliğe karşı mücadelenin yazınsal ifadesi olan sosyalist ve komünist yazın, Almanya’ya, burjuvazinin feodal mutlakiyete karşı mücadelesinin yeni başladığı bir zamanda girdi.

Alman felsefecileri, yarı-felsefecileri ve edebiyat meraklıları bu yazına dört elle sarıldılar, ve bu yazılar Fransa’dan Almanya’ya göç ettiğinde, Fransız yaşam koşullarının da bunlarla birlikte göç etmediğini unuttular. Bu Fransız yazını, Alman koşulları karşısında bütün dolaysız pratik anlamını yitirdi ve saf yazınsal bir görünüm aldı. İnsanın tözünün gerçekleşmesi konusunda boş bir spekülasyon olarak görünmek zorundaydı. Böylece 18. yüzyılın Alman felsefecileri için, I. Fransız Devriminin istemleri, “Pratik Us”un²² istemlerinin ötesinde bir şey değillerdi ve Fransız burjuvazisinin iradesinin dile getirilişi, onların gözünde Saf İrade’nin, olması gereken İrade’nin, Hakiki İnsan

* 1888 İngilizce baskı: Sonunda sosyalizmin bu biçimi, inatçı tarihi olgular kendi kendini aldatmanın her türlü sarhoşluğunu dağıttığında acınası bir sızlanmaya dönüşerek soysuzlaştı. - Ed.

İradesi'nin yasaları anlamına geliyordu.

Alman yazıncılarının tek işi, yeni Fransız düşüncelerini kendi eski felsefi vicdanlarıyla uyumlu hale getirmek ya da daha doğrusu, kendi felsefi bakış açılarından Fransız düşüncelerini kendilerine mal etmekte.

Bu mal ediş, genel olarak yabancı bir dilin ürünlerinin mal edildiği yolla, çeviri yoluyla gerçekleşti.

Keşişlerin, eski putperest zamanının klasik yapıtlarının el yazmalarının üzerine saçma sapan katolik dini hikayeler yazdığı bilinir. Alman yazıncılarının dünyevi Fransız yazınına karşı davranışı bunun tersi oldu. Onlar kendi felsefi saçmalıklarını Fransızca asıllarının altına yazdılar. Örneğin para ilişkilerinin Fransız eleştirisinin altına, "İnsan tözünün yabancılaşması"nı yazdılar, ve burjuva devletinin Fransız eleştirisinin altına "Soyut genel egemenliğinin ortadan kaldırılışı" vb. yazdılar.

Fransız açılımlarının altına bu felsefi boş sözleri koymayı, "Eylem Felsefesi", "Hakiki Sosyalizm", "Alman Sosyalizm Bilimi", "Sosyalizmin Felsefi Temeli" vb. olarak kutsadılar.

Böylece Fransız sosyalist-komünist yazını tam anlamıyla iğdiş edildi. Ve bu yayınlar, Alman'ın elinde bir sınıfın bir başka sınıfla mücadelesini ifade etmekten çıktığı için, Alman, "Fransız tekyanlılığı"nı aşmış olmaktan ve gerçek gereksinmeler yerine "Hakikatin" gereksinmelerini, proletaryanın çıkarları yerine "İnsan varlığının" çıkarlarını, genel olarak hiç bir sınıfa ait olmayan, hiç bir gerçekliği bulunmayan, yalnızca felsefi fantezinin sahte cennetine ait olan insanın çıkarını temsil ettiğinin bilincindeydi.

Beceriksizce hazırlanmış okul ödevini böylesine ciddiye alan ve pazarcı çığırtkanlığıyla du-

yuran bu Alman sosyalizmi, bununla beraber bilgiççe masumiyetini giderek yitirdi.

Almanların, özellikle Prusya burjuvazisinin, feodallere ve mutlak monarşiye karşı verdiği savaş, tek sözcükle, liberal hareket daha ciddileşti.

Böylece, siyasal hareketin karşısına sosyalist istemleri çıkarmak, liberalizme karşı, temsili hükümete karşı, burjuva rekabetine karşı, burjuva basın özgürlüğüne, burjuva hukukuna, burjuva özgürlüğüne ve eşitliğine karşı geleneksel beddualar okuması ve halk kitlesine bu burjuva hareketiyle hiç bir şey kazanamayıp her şeyini yitireceğini vaaz etmesi için “Hakiki” sosyalizme çoktandır beklediği fırsat verilmiş oldu. Alman sosyalizmi, ruhsuz bir yankısı olduğu Fransız eleştirisinin, kendine uygun maddi yaşam koşulları ve uygun politik yapısıyla çağdaş burjuva toplumunu öngerektirdiğini, henüz Almanya’da mücadele edilerek ele geçirilmesi söz konusu olan bu öngerekli-liği, tam da gerekli olduğu anda unuttu.

Alman sosyalizmi, papazlar, öğretmenler, taşra soyluları ve bürokratlardan oluşan yandaşlarıyla mutlakıyetçi Alman hükümetleri için, tehditkar biçimde yükselen burjuvaziye karşı aranıp da bulunamayan bir korkuluk olarak hizmet etti.

Alman sosyalizmi, Alman işçi sınıfı ayaklanmalarına karşı bu aynı hükümetlerin acı kırbaç darbeleri ve kurşunlarının tatlı bir bütünleyicisi oldu.

Bu “Hakiki” sosyalizm, hükümetlerin elinde, Alman burjuvazisine karşı bir silah haline gelmekle birlikte, böylece doğrudan gerici çıkarı, Alman darkafalılarının çıkarını da temsil ediyordu. Almanya’da, 16. yüzyılın bir kalıntısı olan ve o zamandan bu yana çeşitli biçimler altında sürekli yeniden ortaya çıkan küçük-burjuvalık, varolan

durumun gerçek temelidir.

Bu sınıfın korunması, varolan Alman durumunun korunmasıdır. Burjuvazinin sanayi ve siyasal egemenliği, bir yandan sermayenin yoğunlaşması sonucu, öte yandan devrimci bir proletaryanın gelişmesi sonucu, kendisinin kesin bir yıkıma uğrayacağından korkmaktadır. “Hakiki” sosyalizm, bir taşla iki kuş vurabilirmiş gibi görünüyordu. Bir salgın gibi yayıldı.

Spekülatif örümcek ağlarından dokunmuş, belagat çiçekleriyle bezenmiş, gönül bulandırıcı duygusallıkla sınısıklam olmuş giysi, Alman sosyalistlerinin bir deri bir kemik kalmış “ölümsüz hakikatler”inin üstüne geçirdikleri abartılı giysi, sadece bu izleyiciler arasında kendi malının sürümünü artırdı.

Alman sosyalizmi, kendi işinin, bu darkafalıların abartılı temsilcisi olmak olduğunun gittikçe daha çok bilincine vardı.

O, Alman ulusunu tek örnek ulus, ve Alman darkafalısını da tek örnek insan olarak ilan etti. Bu tek örnek insanın her bir alçaklığına, tam tersi anlamına gelen gizli, yüce, sosyalist bir anlam verdi. Komünizmin “vahşi yıkıcı” yönüne doğrudan karşı çıkma, ve bütün sınıf mücadelelerinin üzerinde kendi tarafsız yüceliğini ilan etme noktasına vardı. Bir kaç istisna dışında, Almanya’da ortalıkta dolaşan bütün sözde sosyalist ve komünist yayınlar, bu bayağı ve sinir bozucu yazın alanına girerler.*

* 1848’in devrim fırtınası, bütün bu biçimsiz akımı silip süpürdü ve bu akımın ileri gelenlerinin de sosyalizmle ilgilenme heveslerini kırdı. Bu akımın ana temsilcisi ve klasik örneği Karl Grün’dür. [*Engels’in 1890 Almanca baskıya notu.*]

2. TUTUCU YA DA BURJUVA SOSYALİZMİ

Burjuvazinin bir bölümü, burjuva toplumun varlığının devamını güvenceye almak için, toplumsal hoşnutsuzlukları gidermek ister.

Ekonomistler, iyilikseverler, insanlıkseverler, çalışan sınıfların durumunu iyileştiriciler, hayır işleri örgütleyiciler, hayvanlara eziyet edilmesini önlemek isteyenler, ılımlılık derneği kurucuları, akla gelebilecek her türden reformcular, bu bölüme girerler. Ve bu burjuva sosyalizmi, üstelik bütünsel sistemler haline de getirilmiştir.

Proudhon'un "*Sefaletin Felsefesi*"ni buna örnek olarak verebiliriz.

Sosyalist burjuva, çağdaş toplumsal yaşam koşullarını ister, ama bunun zorunlu sonucu olan mücadeleler ve tehlikeler olmaksızın. Onlar, devrimci ve çözücü öğeleri çıkartılmış mevcut toplumu istiyorlar. Proletaryasız burjuvazi istiyorlar. Burjuvazi, kendisinin egemen olduğu dünyanın, doğal olarak dünyanın en iyisi olduğunu düşünür. Burjuva sosyalizmi de, bu rahatlatıcı düşünceyi az çok eksiksiz bir sistem haline getirmek için çalışır. Proletaryadan böyle bir sistemi yürütmesini ve Yeni Kudüs'de yerini almasını isterken, gerçekte, sadece şimdiki toplumun çerçevesi içinde kalmasından, ama bu topluma ilişkin bütün nefret dolu düşüncelerini bir yana bırakmasından başka bir şey istemiş olmuyor.

Bu sosyalizmin daha az sistematik, ama daha çok pratik ikinci bir biçimi, şu ya da bu siyasal değişimin değil, sadece maddi varlık koşullarındaki, ekonomik ilişkilerdeki bir değişimin onlara yarar sağlayabileceğini göstererek, işçi sınıfını her türlü devrimci hareketten tiksindirmeye ça-

lıdır. Ne var ki, bu sosyalizmin maddi yaşam koşullarının değişiminden anladığı, hiç bir biçimde, yalnızca devrimci yoldan olanaklı olan burjuva üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılmasını değil, bu üretim ilişkileri temelinde gerçekleştirilecek idari iyileştirmeler, sermaye ile emek arasındaki ilişkiyi hiç bir biçimde değiştirmeyen, olsa olsa burjuvazinin egemenlik giderlerini azaltan ve devlet bütçesini basitleştiren iyileştirmelerdir.

Burjuva sosyalizmi, kendi ifadesini ancak şu yalın hatip figürü haline geldiği zaman bulur:

Serbest ticaret! Çalışan sınıfın çıkarı için! Koruyucu gümrükler! Çalışan sınıfın çıkarı için! Cezaevi hücreleri! Çalışan sınıfın çıkarı için! Burjuva sosyalizminin ciddiyetle söylediği tek anlamlı söz, işte bu sonuncusudur.

Burjuvazinin sosyalizmi şu iddiadan ibarettir: burjuva burjuvadır – çalışan sınıfların çıkarı için.

3. ELEŞTİREL-ÜTOPIK SOSYALİZM VE KOMÜNİZM

Biz burada, tüm büyük çağdaş devrimlerde proletaryanın istemlerini dile getirmiş olan yazından (Babeuf'ün yazıları gibi) söz etmiyoruz.

Proletaryanın, genel kaynaşma zamanlarında, feodal toplumun yıkılmakta olduğu dönemde, kendi sınıf çıkarlarını doğrudan egemen kılmayı amaçlayan ilk girişimleri, gerek proletaryanın kendisinin gelişmemiş durumu nedeniyle, gerek proletaryanın kurtuluşunun maddi koşullarının, ancak burjuva döneminin ürünü olabilecek maddi koşullarının bulunmayışı yüzünden, zorunlu olarak başarısızlığa uğradı. Proletaryanın bu ilk girişimlerine eşlik etmiş olan devrimci yazın, zo-

runlu olarak gerici bir içeriğe sahipti. Bu, genel bir çileciliği ve kaba bir eşitlikçiliği öğütüyordu.

Asıl sosyalist ve komünist sistemler, Saint-Simon'un, Fourier'nin, Owen'ın vb. sistemleri, proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadelenin, yukarda anlatılan ilk, gelişmemiş döneminde ortaya çıkmıştır. (Bkz. Bölüm I, *Burjuvalar ve Proleterler*)

Bu sistemlerin bulucuları, hem sınıf karşıtlıklarını, hem de egemen toplumun içindeki çözücü öğelerin etkisini gerçekten de görürler. Ama onlar, proletarya tarafında, tarihsel bakımdan özerk, kendine özgü bir siyasal hareket hiç görmediler.

Sınıf karşıtlıklarının gelişimi, sanayinin gelişimiyle başa baş gittiğinden, proletaryanın kurtuluşunun maddi koşulları da onların önünde bulunmuyordu ve onlar, bu koşulları yaratacak bir toplum bilimi, toplumsal yasalar aramaya koyuldular.

Toplumsal faaliyetin yerini, bunların kişisel yaratıcı eylemi; kurtuluşun tarihsel koşullarının yerini, hayali olanlar; proletaryanın derece derece gelişen sınıf örgütlenmesinin yerini, onların tasarladığı toplum örgütlenmesi alacaktır. Onlar için, geleceğin dünya tarihi, kendi toplum planlarının propagandası ve pratik uygulanması içinde çözülür.

Planlarını oluştururken, en çok acı çeken sınıf olarak öncelikle işçi sınıfının çıkarlarını savunduklarının bilincindedirler. Onlar için proletarya, yalnızca en çok acı çeken sınıf olması bakımından vardır.

Sınıf mücadelesinin gelişmemiş biçimi kadar, içinde bulundukları yaşam konumları da, onları her türlü sınıf karşıtlığının çok üstünde bulun-

dukları inancına götürür. Onlar, toplumun bütün üyelerinin, hatta en iyi durumda olanların bile, yaşam konumlarını iyileştirmek istiyorlar. Bu yüzden onlar, ayrımsız tüm topluma, hatta özellikle egemen sınıfa, sürekli çağrıda bulunup duruyorlar. Olanaklı en iyi toplum için olanaklı en iyi planın bu olduğunun kabul edilmesi için, onların sisteminin sadece anlaşılması gerekiyor.

Bu nedenle onlar, her türlü siyasi, özellikle de her türlü devrimci eylemi reddederler, amaçlarına barışçıl yoldan ulaşmak isterler, ve küçük, doğal olarak başarısız deneylerle, örneklerin gücüyle, yeni toplumsal İncil'in yolunu açmaya çalışırlar.

Proletaryanın henüz pek az gelişmiş olduğu, kendi konumunu henüz düşsel olarak kavradığı bir zamanda geleceğin toplumunun bu düşsel tabloları, bu sınıfın toplumun genel bir yeniden kuruluşuna duyduğu ilk sezgisel istemlerinin baskısının sonucudur.

Ama bu sosyalist ve komünist yayınlar, eleştirel öğeler de içerirler. Bunlar mevcut toplumun bütün temellerine saldırırlar. Bu nedenle işçilerin aydınlatılması için çok yüksek değere sahip malzemeler sağlamışlardır. Geleceğin toplumu üzerine bunların olumlu önerileri, yani kent ile kır arasındaki karşıtlığın, ailenin, özel gelirin, ücretli emeğin kaldırılması, toplumsal uyumun ilanı, devletin salt üretimin yönetilmesine dönüştürülmesi – onların bütün bu önerileri, o sıralarda henüz gelişmeye başlamış olan, bu yayınlarda sadece belli belirsiz biçimlerde yer alan sınıf karşıtlıklarının salt ortadan kaldırılmasını içerir. Bu öneriler, bu nedenle, tümüyle ütöpik bir nitelik taşırlar.

Eleştirel-ütöpik sosyalizmin ve komüniz-

min önemi, tarihsel gelişimle ters orantılıdır. Sınıf mücadelesinin gelişmesi ve biçimlenmesi oranında, bu mücadelenin hayali biçimde üstünde kalmak, bu mücadeleye hayali olarak karşı çıkmak, onun tüm pratik değerini, tüm teorik haklılığını yitirtir. Bu nedenle, bu sistemin kurucuları bir çok bakımdan devrimci olmalarına karşın, onların ardılları, her seferinde gerici tarikatlar kurmuşlardır. Onlar proletaryanın ileriye doğru tarihsel gelişimi karşısında ustalarının eski görüşlerine sıkı sıkıya sarılıyorlar. Bu yüzden, onlar, kararlılıkla, sınıf mücadelesini köreltmeye ve sınıf karşıtlıklarını uzlaştırmaya çabalarlar. Yalıtık “*phalanstère*”ler yaratmak, “*Home Colony*”ler oluşturmak, *Yeni Kudüs*’ün küçük bir kopyası olan “*Küçük İkarya*” kurmak gibi toplumsal ütopyalarını* deneyler yoluyla gerçekleştirebileceklerini düşlerler ve bütün bu İspanyol şatolarını inşa etmek için de burjuvazinin duygularının ve kesesinin iyilikseverliğine başvurmak zorunda kalırlar. Yavaş yavaş yukarda ifade edilen gerici ya da tutucu sosyalistler kategorisine düşerler, ve onlardan sadece daha sistemli bilgiçlikleriyle ve kendi toplum bilimlerinin mucizevi etkilerine olan bağnaz batıl inançlarıyla ayrılırlar.

Bu yüzden onlar, işçilerin tüm siyasal hareketlerine, sadece yeni İncil’e kör inançsızlıktan ileri gelebileceği için şiddetle karşı çıkıyorlar,

* *Phalanstères*, Charles Fourier’nin planladığı sosyalist kolonilerdi; *İkarya*, Cabet’nin kendi ütopyasına, daha sonraları da Amerikan komünist kolonisine verdiği addı. [*Engels’in 1888 İngilizce baskıya notu.*]

“*Home Colonies*” (yurtiçi kolonileri), Owen’ın komünist örnek toplumlara verdiği addır. *Phalanstères*, Fourier’in planladığı toplumsal sarayların adıdır. *İkarya*, komünist örgütlenişini Cabet’in tanımladığı ütöpik düşsel ülkedir. [*Engels’in 1890 Almanca baskıya notu.*]

İngiltere’de Owencılar çartistlere,²³ Fransa’da Fouerciler *Réformist*’lere²⁴ karşı tepki gösterirler.

IV. KOMÜNİSTLERİN MEVCUT MUHALEFET PARTİLERİ KARŞISINDAKİ KONUMU

II. Bölümde söylenenlerden, komünistlerin İngiltere’de çartistler ve Kuzey Amerika’da tarım reformcuları²⁵ gibi mevcut işçi partileriyle olan ilişkileri kendiliğinden anlaşılır.

Komünistler işçi sınıfının acil hedeflerine ulaşılması ve o andaki çıkarlarının gerçekleşmesi için mücadele ederler, ama mevcut hareket içerisinde, bu hareketin geleceğini de temsil ederler. Komünistler, Fransa’da, devrimci gelenekten gelen sözlere ve yanılsamalara karşı eleştirel bir tutum takınma hakkından da vazgeçmeksizin, tutucu ve radikal burjuvaziye karşı sosyal-demokrat partinin* yanında yer alıyorlar.

İsviçre’de radikalleri, bu partinin kısmen Fransa’daki anlamıyla demokratik sosyalistlerden, kısmen de radikal burjuvalardan oluşan, birbirine karşıt öğelerden oluştuğunu gözden kaçırmaksızın destekliyorlar.

* O sıralarda parlamentoda Ledru-Rollin, yazında Louis Blanc, günlük basında *Réforme* tarafından temsil edilen Parti. Sosyal-demokrasi adı onun yaratıcılarının gözünde, demokrat ya da cumhuriyetçi partinin az çok sosyalizme bulanmış bir kesimini ifade ediyordu. [*Engels’in 1888 İngilizce baskıya notu.*]

Fransa’da o sıralar kendisini sosyalist-demokratik diye adlandıran parti, siyasal yaşamda Ledru-Rollin ve yazında da Louis Blanc tarafından temsil ediliyordu; dolayısıyla, bugünkü Alman Sosyal-Demokrasisinden dünyalar kadar farklıydı. [*Engels’in 1890 Almanca baskıya notu.*]

Komünistler, Polonya’da, bir tarım devrimini ulusal kurtuluşun koşulu olarak kabul eden partiyi, 1846 Krakov ayaklanmasını²⁶ başlatan partiyi destekliyorlar.

Almanya’da, komünist parti, mutlak monarşiye, feodal toprak mülkiyetine ve küçük-burjuvaziye karşı devrimci bir tutum takındığı sürece burjuvaziyle birlikte mücadele ediyor.

Ama, Alman işçileri, burjuvazinin kendi egemenliği ile birlikte getirmek zorunda olacağı toplumsal ve siyasal koşulları burjuvaziye karşı silah olarak derhal kullanabilsinler ve Almanya’da gerici sınıfların devrilmelerinin ardından burjuvaziye karşı derhal mücadeleye başlayabilsinler diye, burjuvazi ile proleterya arasındaki düşmanca karşıtlık konusunda işçilere mümkün olan en açık bilinci kazandırmaya çalışmaktan bir an için geri kalmıyorlar.

Komünistler dikkatlerini esas olarak Almanya’ya çeviriyorlar, çünkü Almanya bir burjuva devriminin arifesinde bulunuyor ve çünkü bu alt-üst oluş, 17. yüzyılın İngiltere’sinden ve 18. yüzyılın Fransa’sından daha gelişkin Avrupa uygarlığı koşulları altında ve çok daha fazla gelişkin bir proleterya ile yapılacaktır, ve Alman burjuva devrimi, sadece bir proleter devriminin doğrudan doğruya ön sahnesi olabilir.

Tek sözcükle, komünistler, her yerde mevcut toplumsal ve siyasal düzene karşı her devrimci hareketi destekliyorlar.

Tüm bu hareketlerde, o anki gelişme biçimi ne olursa olsun, mülkiyet sorununu hareketin temel sorunu olarak öne çıkarıyorlar.

Son olarak, komünistler, her yerde, bütün ülkelerin demokratik partilerinin birbirleriyle bağlantı kurmaları ve anlaşmaları için çalışıyorlar.

Komünistler, kendi görüşlerini ve amaçlarını gizlemeye tenezzül etmezler. Hedeflerine sadece tüm toplumsal koşulların zor yoluyla yıkılmasıyla ulaşabileceğini açıkça ilan ediyorlar. Varsın egemen sınıflar bir komünist devrim korkusuyla titresinler. Proleterlerin zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur. Kazanacakları bir dünya vardır.

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ, BİRLEŞİNİZ!

Aralık 1847-Ocak 1848'de
Marks ve Engels tarafından
yazılmıştır

Özgün basımı, Almanca olarak,
Şubat 1848'de Londra'da yapılmıştır.

¹ *Komünist Birlik*, Marks ve Engels tarafından kurulan proletaryanın ilk uluslararası komünist örgütü; 1847'den 1850'ye kadar faaliyet göstermiştir. -7.

² Burada Fransa'daki 1848 Şubat Devrimine değiniyor. -7.

³ *Red Republican*, G. Julian Harney'in Haziran-Kasım 1850 arasında Londra'ya çıkardığı haftalık çartist dergi. Derginin 21-24. sayılarında *Manifesto* özet olarak yayınlanmıştır ve ilk kez *Manifesto*'nun yazarları olarak Marks ve Engels'ten söz edilmiştir. -7.

⁴ *1848 Haziran Ayaklanması*, Paris işçilerinin 23-26 Haziran 1848'de gerçekleştirdiği ve burjuvazinin eşi görülmedik bir vahşetle bastırdığı ayaklanma. -7.

⁵ *Le Socialiste*, New-York'ta Ekim 1871'den Mayıs 1873'e kadar Fransızca olarak çıkan haftalık gazete. Enternasyonal'in Kuzey Amerika Federasyonu'nun Fransız kesiminin organıydı; Lahey Kongresinin (Eylül 1872) ardından Enternasyonal'den ayrılmıştır. *Manifesto*, gazetenin Ocak-Şubat 1872 arasında çıkan sayılarında yayınlandı. -7.

⁶ *Kolokol* ("Çan"), Aleksandr Herzen ve Nikolay Ogaryov'un 1857-1865 yıllarında Londra'da ve 1857-1865 arasında Cenevre'de yayınladığı Rus devrimci demokratik gazete. Gazetenin yayınevi 1869 yılında *Manifesto*'nun ilk Rusça baskısını yayınladı. -9.

⁷ Burada, 13 Mart 1881'de çar Aleksandr II'nin *Narodnaya Volya* üyeleri tarafından öldürülmesinden sonra yerine geçen çar Aleksandr III'ün, *Narodnaya Volya*'nın girişeceği yeni terörist eylemler korkusuyla Gaçina'ya sığınmasına değiniliyor. -10.

⁸ *Köln Komünistleri Davası* (4 Ekim-12 Kasım 1852), Komünist Birlik'in 11 üyesine karşı Prusya hükümetinin açtığı provokatif "vatana ihanet" davası. Davada Prusya polis ajanlarının ürettiği Komünist Birlik Merkez Komitesi'nin "özgün tutanakları" ve Birlik'ten atılmış olan Willich-Schapper grubundan çalınmış olan belgeler delil olarak kullanılmıştır. Bu sahte belgelere ve sahte kanıtlara dayanılarak, yedi kişi üç ila altı yıl arasında değişen cezalara çarptırılmıştır. Marks ve Engels, bu davanın Prusya polis devletinin açık bir provokasyonu olduğunu yazmışlardır. (Bkz. Marks, "*Köln Komünistleri Yargılaması Üzerine Açıklamalar*" ve Engels, "*Köln Komünistlerinin Yargılanması*".) -14.

⁹ *Woodhull and Claflin's Weekly*, New-York'da 1870-1876 yıllarında yayınlanan burjuva feminist dergi. Dergide *Manifesto*'nun kısaltılmış bir çevirisi 30 Aralık 1871'de yayınlanmıştır. -15.

¹⁰ İkinci Rusça basımın gerçek çevirmeni G. V. Plehanov'dur. -15.

¹¹ Gerçekte Marks'ın kızı Laura Lafargue tarafından yapılan Fransızca çeviri, 29 Ağustos-7 Kasım 1885 arasında Paris'te Jules Guesde'in haftalık *Le Socialiste*'inde yayınlandı. *Le Socialiste*, 1902'ye kadar Fransız İşçi Partisi'nin yayın organıydı. 1902-1905'de Fransa Sosyalist Partisi'nin ve 1905'den sonra Fransız Sosyalist Partisi'nin yayın organı oldu. -15.

¹² E. Cabet (1788-1856), Fransız ütöpik sosyalisti. 1840'da yayınladığı "*Voyage en Icarie*" (İkarya'ya Yolculuk) romanında kendi ütöpik sosyalist toplumunu anlatır. -16.

¹³ W. Weitling (1808-1871), Almanyalı terzi. "Adiller Birliği"nin önde gelen üyesi ve teorisyeni. 1849'da Amerika'ya göç etmiş, yaşamının son zamanlarında I. Enternasyonal'e yakınlaşmıştır. -16.

¹⁴ *Cenevre Kongresi*, 3-8 Eylül 1866'da yapılan I. Enternasyonal kongresi. Başkanlığını Hermann Jung'un yaptığı Kongre'ye İngiltere, Almanya, Fransa ve İsviçre'den 60 delege katılmıştır. Marks, "*Farklı Sorunlar Üzerine Geçici Genel Konsey Delegelerine Yönergeler*" başlıklı raporu Kongre'ye sunmuştur. Kongre, Marks'ın dokuz maddeden oluşan "Yönergeler"inin altısını (uluslararası güçlerin birleşik eylemi, sekiz saatlik işgünü, çocuk ve kadın emeği, ortaklaşa emek,

sendikalar ve sürekli ordu) kabul etmiştir. Ayrıca I. Enternasyonal Tüzüğü de onaylanmıştır. -23.

¹⁵ *Paris İşçi Kongresi* (Enternasyonal Sosyalist İşçi Kongresi), 14-20 Temmuz 1889'da Paris'te yapılmıştır. II. Enternasyonal'in kuruluş kongresi olarak kabul edilir. Kongre'ye yirmi Avrupa ve Amerika ülkesinden 393 delege katılmıştır. Fransız olanakçıları ve İngiliz Sosyal Demokrat Federasyon'u kongreyi ele geçirmeye çalışmışlar, ancak Engels'in doğrudan müdahalesiyle başarısız olmuşlardır. Bu kongrenin en önemli kararlarından birisi de, 1 Mayıs'ın işçi sınıfının uluslararası günü olarak kutlanması kararıdır. -23.

¹⁶ *Kongre Polonyası*, 1814-15 Viyana Kongresi kararıyla Polonya'nın Polonya Krallığı adı altında Rusya'ya ilhak edilen kısmı. -24.

¹⁷ *Clemens Metternich* (1773-1859), Avusturyalı prens ve politikacı. 1809-1821 yıllarında Dışişleri Bakanlığı ve 1821-1848 arasında Başbakanlık yapmıştır. "Kutsal İttifak"ın kurucularındandır. -31.

¹⁸ *F. P. G. Guizot* (1787-1874), Fransız tarihçi ve politikacı. 1840-1848 yıllarında Fransız iç ve dış politikasını fiilen yönetmiştir. -31.

¹⁹ Marks artı-değer teorisini geliştirdikten sonra, "emeğin fiyatı" ve "emeğin değeri" terimleri yerine "emek-gücünün fiyatı" ve "emek-gücünün değeri" terimlerini kullanmıştır. -40.

²⁰ *Meşruiyetçiler (Légitimistes)*, aristokrat büyük toprak sahiplerinin çıkarlarını temsil eden, 1830'da devrilmiş olan Bourbon hanedanını "meşru" kabul eden ve destekleyen kesim. Mali aristokrasiye ve büyük burjuvaziye dayanan Orleans hanedanına karşı mücadelelerinde, kendilerini burjuvazinin sömürüsüne karşı çıkan halkın savunucuları olarak göstermeye çalışmışlardır. -59.

²¹ "*Genç İngiltere*" (*Young England*), aralarında Disraeli ve Ferrand gibi tutucu yazar ve politikacıların oluşturduğu Tory'lere yakın duran ve 1841'de Avam Kamarasında bir grup oluşturan kesim. Burjuvazinin büyüyen ekonomik ve siyasi gücü karşısında toprak aristokrasisinin tepkilerini dile getirirken, demagojik biçimde işçi sınıfının desteğini kazanmak için iyiliksever önlemleri savunmuşlardır. -59.

²² Immanuel Kant'ın, 1788'de yayınlanan "*Kritik der praktischen Vernunft*" ("Pratik Usun Eleştirisi") adlı yapıtına gönderme yapılıyor. -62.

²³ *Çartistler*, seçim hakkı vb. istemleri, "*People's Charter*" (Halkın İstemleri) adıyla savunan ve bunun için mü-

cadele eden işçi hareketi. -71.

²⁴ 1843'den 1850'ye kadar Paris'te yayınlanan Fransız gazetesi *La Réforme*'u destekleyen küçük-burjuva cumhuriyetçi demokratlar ve küçük-burjuva sosyalistler. Bunlar cumhuriyeti, demokratik ve toplumsal reformları savunuyorlardı. -71.

²⁵ *Tarım Reformcuları*, 1845'de kurulan Ulusal Reform Derneği'nin kurucuları olan Amerikalı zanaatçılar ve işçilerden oluşan grubun kurduğu bir örgüt. Dernek, toprak reformu için ajitasyona girişmiş, köle sahibi toprak sahiplerine karşı çıkmıştır. Ayrıca on-saatlik işgününün yasalaşması, köleciliğin, sürekli ordunun kaldırılması gibi istemlerde de bulunmuştur. -71.

²⁶ Viyana Kongresinin aldığı karar uyarınca Krakov'u ortaklaşa denetimleri altında bulunduran Avusturya, Rusya ve Prusya'ya karşı Krakov Cumhuriyetinde başlayan ulusal kurtuluş ayaklanması. 22 Şubat 1846'da Krakov'da iktidarı ele geçiren ayaklanmacılar, ulusal bir hükümet kurdular ve her türlü feodal yükümlükleri kaldıran bir bildiri yayınladılar. Ancak ayaklanma Polonya'nın diğer kesimlerine yayılmadığından, Mart ayında Avusturya ve Rus güçlerince bastırıldı; Kasım 1846'de Krakov kenti Avusturya'ya ilhak edildi. -72.

İlkeriş Yayınları
Tel: (0543) 455 3747

“Özel mülkiyeti ortadan kaldırma isteğimiz karşısında dehşete kapılıyorsunuz. Oysa özel mülkiyet sizin bugünkü toplumunuzda nüfusun onda dokuzu için zaten ortadan kalkmıştır, birkaç kişi için varlığı, onda dokuzu için varolmadığı için vardır. Demek ki, siz, toplumun büyük bir çoğunluğunun mülksüzleştirilmesini zorunlu koşul olarak dayatan bir mülkiyeti ortadan kaldırmayı istediğimiz için bize saldırıyorsunuz.

Tek sözcükle, sizin mülkiyetinizi ortadan kaldırmayı istediğimiz için bize saldırıyorsunuz. Kuşkusuz, biz de bunu istiyoruz.”

